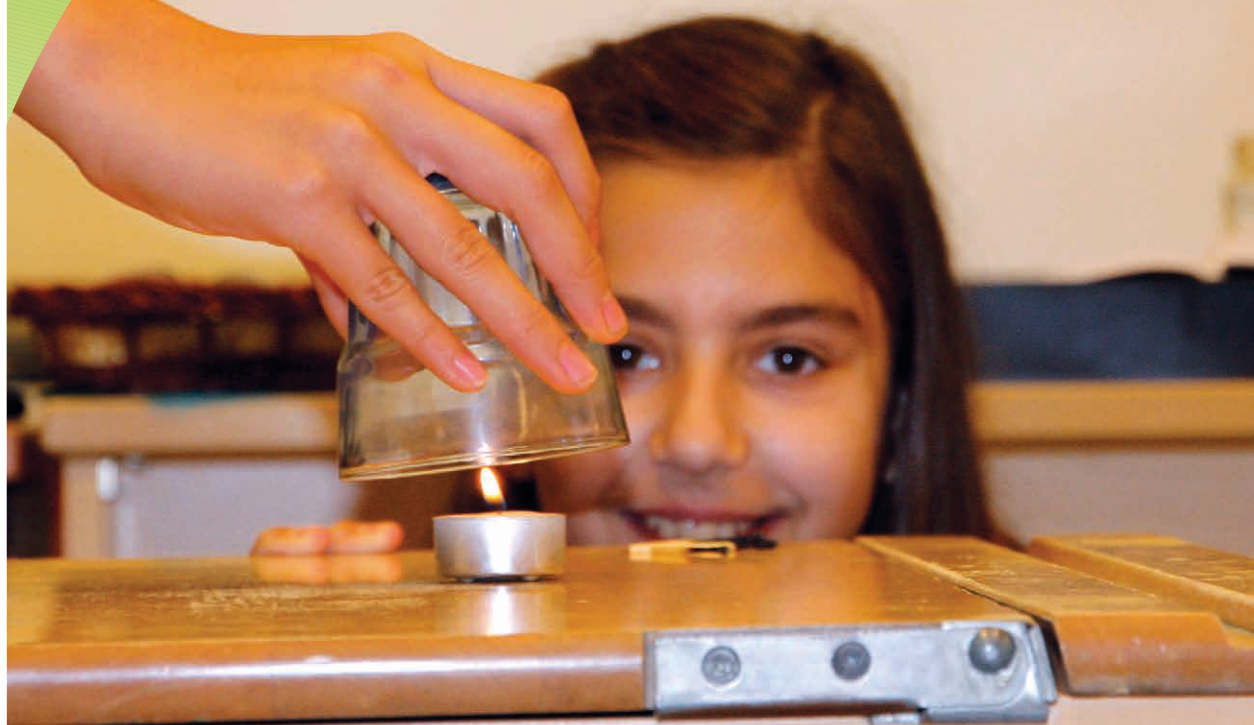

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

NYTT SPRÅK NY KULTUR

Undervisning och handledning av elever med
invandrarbakgrund

© Utbildningsstyrelsen

Guider och handböcker 2015:9

ISBN 978-952-13-6182-1 (hft.)

ISBN 978-952-13-6183-8 (pdf)

ISSN-L 1798-906X

ISSN 1798-906X (tryckt)

ISSN 1798-9078 (online)

Ombrytning: Grano Oy

Fotografier: Emmi Pollari

www.oph.fi/julkaisut

Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tammerfors 2015

INNEHÅLL

1.	INLEDNING	5
2.	DEN UNDERVISNING SOM FÖRBEREDER FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN	9
3.	Vanliga frågor	19
4.	DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN: KULTURELL MÅNGFALD OCH SPRÅKMEDVETENHET	25
5.	Rättigheter och lokala utmaningar	29
6.	Svenska som andraspråk och litteratur	33
7.	Elevens eget modersmål	41
8.	Det andra inhemska språket: finska	49
9.	Religionsundervisning och livsåskådningskunskap.....	53
10.	Traditionella fester och religiösa evenemang	57
11.	Bedömningen.....	61
12.	Stöd och handledning.....	65
13.	Mångkulturell handledning	71
14.	Samarbete mellan hemmet och skolan	77

1

Inledning

Vi har sammanställt den här handboken för dig som arbetar med elever med invandrabakgrund inom den grundläggande utbildningen eller den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen. Syftet med handboken är framför allt att samla ihop relevant information på ett ställe, men också att konkretisera och exemplifiera innehåll i några centrala styrdokument samt att ge en rad praktiska modeller och tips. Handboken riktar sig till alla dem som på ett eller annat sätt är med om att planera och genomföra undervisningen för elever med invandrabakgrund.

Då man talar om invandrarelever brukar man avse barn och unga med invandrabakgrund som antingen flyttat till Finland eller är födda i Finland. Trots att antalet elever med invandrabakgrund är blygsamt i de finlandssvenska skolorna finns det regioner där andelen ökar hela tiden. I en del finskspråkiga skolor i våra största städer är andelen elever med invandrabakgrund redan över hälften.

Regionerna och skolorna i Svenskfinland präglas av stor variation beträffande elevernas språkbakgrund. Det är framför allt i svenska Österbotten, men också i Nyland som vi har elever med något annat modersmål än svenska eller finska. Det som utmärker svenska Österbotten är arbetskraftsinvandringen och integrationen av invandrare på svenska, vilket visar sig i en förhållandevis stor grupp elever som talar endast andra språk än svenska eller finska i sina hem.

I en enkätundersökning som gjordes år 2013 av elevernas språkbakgrund i årskurs 1–6 i de svenskspråkiga skolorna konstaterades det att elevernas språkbakgrund hade förändrats en hel del sedan år 1998, då föregående undersökning gjordes. Resultaten av undersökningen visar att ca hälften av eleverna i den svenskspråkiga skolan kommer från svenskspråkiga hem medan 40 procent kommer från tvåspråkiga (svenska-finska) hem. Knappt 4 procent av eleverna kommer från finskspråkiga hem och andelen elever med en annan språkbakgrund är 5 procent. I utredningen nämndes totalt drygt 50 olika språk. Andelen elever med en annan språkbakgrund än svenska eller finska är förhållandevis liten, men den har ökat från 2 procent år 1998 till 5 procent år 2013. Närmare information om elevernas språkbakgrund hittar du i publikationen *Elevernas språkbakgrund i årskurs 1–6 i de svenskspråkiga skolorna år 2013* (Utbildningsstyrelsen, 2014).

En liten andel elever gör inte saken mindre viktig. Det att elevernas språkliga och kulturella bakgrund är allt mer heterogen kräver medvetenhet av dem som arbetar med eleverna. När elever med invandrabakgrund börjar i den finländska skolan möts de förutom av ett nytt språk också av olika slags värderingar, uppfattningar, handlingssätt och normer som kan kännas mycket främmande. Undervisningsmetoderna och interaktionen mellan lärare och elever kan också avvika mycket från det man är van vid. Men elever med invandrabakgrund ger också tack vare sin språkliga och kulturella bakgrund den finländska skolan viktiga speglingssytor. En miljö som i konstruktiv anda accepterar och respekterar kulturell mångfald stöder trivseln och lärandet hos alla elever och lärare.

För att undervisningen för elever med invandrabakgrund ska vara jämlik för alla elever och hålla en hög nivå är det nödvändigt att man i skolorna tänker igenom undervisningsarrangemangen och de pedagogiska lösningarna. I elevhandledningen är det också viktigt att främja och stödja elever med invandrabakgrund i deras anpassning till skolan. För att lyckas krävs det att man i undervisningsarrangemangen samt i undervisningen och handledningen är lyhörd och medveten. Det är viktigt inte minst för att skolan har en alldeles central uppgift för elevernas integration i det finländska samhället.

Målet med utbildningen för elever med invandrabakgrund är att ge personer som flyttar till Finland beredskap att fungera som jämbördiga medlemmar i det finländska samhället. Barn och unga i läropliktsåldern (7–17 år) som är varaktigt bosatta i Finland har rätt till grundläggande utbildning. Undervisningen för elever med invandrabakgrund följer de riksomfattande läroplansgrunderna men beaktar samtidigt elevernas bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur, orsaken till flytten och längden på vistelsen i Finland. Undervisningen ska stödja elevernas utveckling till aktiva och harmoniska medlemmar både av den finländska språk- och kulturgemenskapen och elevernas egen språk- och kulturgemenskap.

Vi har avgränsat innehållet i den här handboken kring två större helheter: undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen och den grundläggande utbildningen. Avsnitten baserar sig på *Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015* och *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* (LP 2014) som båda tas i bruk fr.o.m. 1.8.2016. LP 2014 tas i bruk senast 1.8.2016 i årskurs 1–6 och därefter gradvis: i årskurs 7 år 2017, i årskurs 8 år 2018 och i årskurs 9 år 2019.

Förutom information ur läroplansgrunderna innehåller handboken också annat informationsmaterial som Utbildningsstyrelsen publicerat. För närmare information gäller det att bekanta sig med originaldokumenten. Sidhänvisningarna i handboken gäller pdf-versionen av LP 2014 som finns på webbplatsen www.utbildningsstyrelsen.fi. Samma innehåll finns också i elektroniskt format på webbadressen egrunder.studieinfo.fi. Där finns även mer information och stödmaterial med anknytning till alla de avsnitt som tas upp i denna handbok.

Ett stort tack till alla sakkunniga som kommenterat texten under arbetets gång.

Vi hoppas att handboken kommer till nytta då ni planerar undervisningen och handledningen för alla elever med invandrabakgrund!

Utbildningsstyrelsen i december 2015

Bob Karlsson

Jan Hellgren

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hens person. Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen.

LP 2014, s. 12

Finlands grundlag (731/1999)

6 § 2 mom.

Lag om likabehandling 6 § 1 mom.

Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 §

2

Den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen

Barn och unga i läropliktsåldern och i förskoleåldern – mellan 6 och 17 år – kan få undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen. Den förberedande undervisningen är särskilt avsedd och planerad för barn och unga med invandrarbakgrund och för vilka kunskaperna i svenska eller andra färdigheter inte är tillräckliga för studier i den grundläggande utbildningen. Både de som nyligen har flyttat till Finland och de som har invandrarbakgrund men är födda i Finland kan delta i undervisningen. För att få delta krävs inte uppehållstillstånd. Undervisningen skapar en god grund för skolgången i Finland. Genom att ordna den kan man stödja eleven i både lärandet och integrationen.

Det centrala dokumentet där information om den förberedande undervisningen finns är *Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen* (2015). Informationen i det följande härstammar huvudsakligen ur detta dokument, men för att få veta mera lönar det sig att bekanta sig med originaldokumentet på Utbildningsstyrelsens webbplats www.utbildningsstyrelsen.fi.

Eftersom olika läroämnen och deras sätt att använda språket är centrala i den förberedande undervisningen, förutsätter undervisningen i alla läroämnen språkmedvetna arbetssätt. Det är viktigt att kunna läsa, förstå, tolka och producera olika texter. Språkmedvetna arbetssätt förutsätter samarbete mellan lärarna och delad förståelse om språkets betydelse för lärandet.

Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015

Syftet med undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen är framför allt att ge barn och unga med invandrarbakgrund tillräckliga kunskaper i svenska och övriga färdigheter som behövs för att klara sig i förskoleundervisning eller i grundläggande utbildning. Syftet är också att stödja elevernas harmoniska utveckling och integration i det finländska samhället. Samtidigt är det viktigt att undervisningen också stödjer elevens eget modersmål och kännedomen om den egna kulturen.

I den förberedande undervisningen, liksom i all undervisning av elever med invandrarbakgrund är det viktigt att vara medveten om att eleverna ofta har mycket varierande kunskaper, färdigheter, studieförmåga och inlärningsbakgrund. Det är därför oerhört viktigt att den undervisning som förbereder för grundläggande utbildning ska planeras, differentieras och ordnas utifrån de enskilda elevernas förutsättningar. I undervisningen är det också viktigt att beakta elevernas åldersnivå och att undervisningen knyter an till vardagen och de egna erfarenheterna.

Elever som har kort eller ingen skolgång alls bakom sig behöver mycket stöd för att lära sig läsa, skriva och studera på ett nytt språk. Målet är att eleverna ska lära sig grunderna i skolspråket svenska i den förberedande undervisningen och det målet genomsyrar också undervisningen i de olika läroämnena.

Undervisningens omfattning

Omfattningen av den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen motsvarar ett års lärokurs. Till 6–10-åringar ges 900 timmar undervisning och till äldre elever minst 1 000 timmar. Övergången till den grundläggande utbildningen sker i samarbete med vårdnadshavarna, lärare som undervisar eleven och personer som koordinerar undervisningen. Genom det yrkesövergripande samarbetet säkerställs att eleven får den lämpligaste skolplatsen och att de stödåtgärder som eleven behöver finns tillgängliga.

Eftersom eleverna har olika bakgrund och olika förutsättningar att genomföra den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen är det viktigt att varje elev får det stöd och den tid hen behöver för att uppnå målen för lärandet. Differentieringen gäller alldeles särskilt t.ex. nyanlända elever och elever med läs- och skrivsvårigheter som behöver extra mycket stöd.

En del elever kan behöva mycket tid för att uppnå målen i den förberedande undervisningen, medan andra elever kan nå målsättningarna snabbare. Om eleven har tillräckliga kunskaper och färdigheter har hen rätt att övergå till den grundläggande utbildningen redan innan alla undervisningstimmar inom den förberedande undervisningen är fullgjorda.

Om elevens färdigheter inte är tillräckliga för studier inom den grundläggande utbildningen, är det viktigt att i elevens studieprogram fästa särskild vikt vid att eleven får tillräckligt stöd i rätt tid vid övergången till den grundläggande utbildningen. Vid behov ska eleven ha möjlighet att fortsätta inom den förberedande undervisningen, övergå till att studera enligt ett årskurslöst studieprogram eller på annat sätt med de stödåtgärder som bäst passar eleven. En icke läs- och skrivkunnig elev som flyttar över till den grundläggande utbildningen ska få tillräckligt stöd.

Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015

Om ett barn anlönt till Finland i tidig ålder kan den förberedande undervisningen också integreras i förskoleundervisningen. Ett centralt mål är från första början att lära sig undervisningsspråket svenska. Eleverna undervisas så långt det är möjligt i den grundläggande utbildningens läroämnen och i undervisningen följs i tillämpliga delar grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och för den grundläggande utbildningen. Därför är det viktigt att läraren inom den förberedande undervisningen och lärarna inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samarbetar.

Integreringen i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen kan påbörjas genast när den förberedande undervisningen inleds. I planeringen, integreringen och bedömningen samarbetar läraren inom den förberedande undervisningen med den mottagande läraren. Vid planering av integreringen beaktas elevens kunskaper, färdigheter, intressen och styrkor.

Undervisningsgrupper

Grunderna för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen har utarbetats för undervisning i grupp. På många orter i Svenskfinland kan det vara svårt att få ihop ett tillräckligt antal elever för att bilda en grupp. I en del regioner är skolorna också belägna så långt från varandra att det kan vara svårt att skapa fungerande undervisningsarrangemang. Idealet är en grupp där elever med invandrarbakgrund träffas och lär sig tillsammans, men eftersom statsandelen för den förberedande undervisningen är elevbaserad är det möjligt att ordna förberedande undervisning även för en elev.

Utbildningsanordnaren beslutar hur undervisningsgrupperna inom den förberedande undervisningen ska bildas. Vid planering och organisering av undervisningen beaktas målen i grunderna för läroplanen och i elevens eget studieprogram. Undervisningsgrupperna bildas utifrån elevernas ålder och andra förutsättningar för lärande. Gruppindelningen och elevgruppens storlek ska främja elevernas sunda tillväxt och utveckling och säkerställa uppnåendet av målen enligt läroplanen och de mål som ställts upp i elevens individuella studieprogram.

I samma undervisningsgrupp kan det finnas elever i olika åldrar och från flera olika språk- och kulturgrupper. När undervisningsgruppens storlek bestäms ska man se till att alla i gruppen har möjlighet att uppnå de mål och innehåll som har fastställts i grunderna för läroplanen för den förberedande undervisningen. Utbildningsstyrelsen rekommenderar att gruppstorleken inom den förberedande undervisningen inte överskrider 8–10 elever.

Elevers individuella studieprogram

Det har inte fastställts någon nationell timfördelning eller läroplan för den förberedande undervisningen. För eleverna utarbetas ett individuellt studieprogram. Programmet kan ingå i elevens integrationsplan. I elevens studieprogram beskrivs omfattningen och innehållet i olika läroämnena och hur eleven ska integreras i undervisningen i den grundläggande utbildningen.

Barnens eller ungdomarnas tidigare livsskeden beaktas när målen och innehållet i det individuella studieprogrammet bestäms. Om ett barn endast sporadiskt har gått i skola i sitt eget land och om vårdnadshavarnas skolgång har varit bristfällig behöver barnet i början framförallt få öva sig i grundläggande färdigheter som gäller skolgången och studierna. Oavsett åldersnivå behöver så gott som alla elever som kommit från en annan kultur få lära sig rutinerna i den finländska skolan.

Elevers kunskaper och färdigheter kan variera mycket i olika läroämnena. För att planeringen av studierna ska vara meningsfull ur elevens synvinkel är det viktigt att utgå från elevens befintliga kunskaper, erfarenheter och styrkor. Det är viktigt att också föräldrarna deltar i planeringen av det individuella studieprogrammet.

I elevens individuella studieprogram antecknas:

- elevens utgångsnivå, såsom t.ex. skolgång och språkkunskaper samt elevens starka sidor
- elevens individuella mål för lärandet, som ska granskas med jämna mellanrum
- läroämnena som eleven ska studera, antal timmar och undervisningsinnehåll
- elevens studier i undervisningsgruppen inom den förberedande undervisningen och integrering i den grundläggande utbildningen
- handledningen av eleven och eventuella stödåtgärder som eleven behöver.

Verksamhetskulturen

Den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen ska inte vara torftigare än den grundläggande utbildningen eller skilja sig från den grundläggande utbildningen beträffande de grundläggande principerna. Den förberedande undervisningen bygger på samma tankar om verksamhetskulturen, lärmiljöerna, arbetssätten och de ämnesövergripande helheterna som den grundläggande utbildningen.

Verksamhetskulturen inom den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas välbefinnande och lärande. I undervisningen ska man utnyttja olika slags lärmiljöer som ger möjlighet till upplevelser och aktiviteter. De olika lärmiljöerna ska också ge eleverna möjlighet att lära känna den finländska kulturen och de ska främja integreringen inte minst i närsamhället. Som lärare för elever med invandrarbakgrund är det viktigt att inte begränsa lärmiljöerna till den egna skolbyggnaden utan att se möjligheter, t.ex. i bibliotek, företag och andra platser som finns i det omgivande samhället.

Det är också viktigt att använda mångsidiga pedagogiska metoder och arbetssätt i undervisningen, och arbetssätten ska inte bara vara mångsidiga utan också stimulerande och differentierade. Det är också viktigt att stödja digital kompetens och färdigheten att söka information. Liksom i den grundläggande utbildningen ska också den förberedande undervisningen integrera olika läroämnen i varandra genom helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden. Dessa ger utmärkta möjligheter att studera olika slags teman och företeelser och att samarbeta med närsamhället.

Handledning

Under den förberedande undervisningen kan elevhandledningen genomföras enligt målen i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen syftar till att utveckla elevernas studiefärdigheter, att stödja deras sociala tillväxt och att förhindra uppkomsten av inlärningssvårigheter och marginalisering. I den individuella handledningen är det viktigt att beakta de sociala och kulturella förändringar som eleverna möter vid övergången från den förberedande undervisningen till den grundläggande utbildningen. Vid planeringen av denna övergång ska man se till att informationen om elevernas styrkor och framsteg i den förberedande undervisningen förmedlas vidare till den grundläggande utbildningen. Det är också viktigt att se till att eleverna i den grundläggande utbildningen fortsättningsvis har tillgång till arrangemang som stöder studierna.

I undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen ska man som helhet värna om elevens välbefinnande och därtill relaterade frågor, såsom samarbete mellan hem och skola, tillräcklig elevvård och elevhandledning.

Grunderna för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015

Handledningen av elever med invandrarbakgrund ska ordnas flexibelt så att den i enlighet med elevernas individuella studieprogram stöder den gradvisa övergången från den förberedande undervisningen till den grundläggande utbildningen.

Läs mera om elevens välbefinnande, samarbete mellan hem och skola, elevvård och differentiering i grunderna för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015: www.utbildningsstyrelsen.fi.

Svenska som andraspråk och litteratur

Ett centralt mål för den förberedande undervisningen är att elevens svenska språk utvecklas. Därför består den förberedande undervisningen huvudsakligen av språkundervisning utifrån elevens kunskapsnivå och förutsättningar. Huvudvikten i undervisningen är lagd på studier i svenska som andraspråk och litteratur. Målet för studierna är elementär språkfärdighet stadd i utveckling (nivå A1.2 på den europeiska referensramen för språkbedömning). I undervisningen tillämpas delar ur grunderna för läroplanen i svenska som andraspråk och litteratur i den grundläggande utbildningen (LP 2014).

Det är viktigt att studierna i svenska som andraspråk och litteratur stödjer allt lärande. Eftersom den förberedande undervisningen har som syfte att stödja elevens integrering inte bara i samhället utan också i skolan är de begrepp och fraser som behövs i skolan och i de olika läroämnena särskilt viktiga. Det är viktigt att utgå från elevens erfarenheter och gradvis vidga begreppen och språket till det omgivande samhället. Mycket är nytt för en elev som följer den förberedande undervisningen och därför är det också viktigt att koppla innehållet till vardagserfarenheter och det omgivande samhället.

När det gäller hörförståelse och tal är det viktigt att ge eleverna möjlighet att öva uttal, att öva sig i att ställa frågor och svara, att öka sitt grundläggande ordförråd och i synnerhet att öva sig i att uttrycka sig muntligt.

I läsning och läsförståelse är det klokt att fokusera på ord, meningar och korta texter som kan behövas i det dagliga livet och i skolan. Särskild uppmärksamhet kräver uttalet, och det är viktigt att eleverna får öva och lära sig uttala de ljud som fattas i deras eget modersmål. I studierna ingår också att lära sig läsriktningen och att träna läsning av ord och meningar, på ljud- och stavelsenivå och på ord-, menings- och textnivå. I fråga om skrivning är det viktigt att öva sig på att skriva både för hand och på tangentbord. Träning av de motoriska färdigheterna behövs också om finmotoriken är underutvecklad.

Undervisning och stöd på det egna modersmålet främjar elevens studier och integrering. Den tilläggskunskap som man får om elevens kunskapsnivå med hjälp av undervisningen och stödet på det egna språket är till hjälp då man ställer upp mål för de övriga läroämnena. På det sättet kan eleven gå framåt i ämnesstudierna även om kunskaperna i svenska eller finska utvecklas långsammare än de övriga färdigheterna. Undervisning och stöd på det egna språket ges enligt elevens behov i den mån det är möjligt. I undervisningen kan man också utnyttja elevens kunskaper om det egna språk- och kulturområdets natur, levnadssätt, historia och samhälle, språk och kulturer.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015

Elevens eget modersmål

Finlands grundlag föreskriver att varje invånare i Finland har rätt att utveckla och bevara sitt eget modersmål och sin kultur. Språket stärker elevens kulturella identitet, kännedomen om den egna kulturen och banden till den egna språkgemenskapen. När den förberedande undervisningen börjar är det bra att ge eleverna stöd på det egna modersmålet för att de ska kunna tillägna sig lärostoffet. Kunskaper i både det egna modersmålet och svenska språket kan underlätta allt lärande.

Utvecklingen av elevens modersmål bör stödjas även om det inte är möjligt att inom den förberedande undervisningen ordna egentlig undervisning i språket. Samarbete med elevens familj är viktigt. Man kan till exempel med familjen planera lärandesituationer och -helheter där eleven övar begrepp inom olika ämnesområden, kausalitet mellan saker och mellan fenomen samt det grundläggande ordförråd som behövs i studierna. På detta sätt får eleverna mångsidigt träna ordförrådet i sitt modersmål och i svenska språket i olika kommunikationssituationer.

Målen, innehållet och bedömningen i undervisningen av elevens eget modersmål finns beskrivna i en särskild bilaga i LP 2014 (Bilaga 3). Undervisningen ordnas i den mån det är möjligt.

Övriga språk

Även om elever med invandrarbakgrund ofta har en mycket svag svenska, kan deras färdigheter i främmande språk, t.ex. engelska, vara på en helt annan nivå. Undervisningen i främmande språk kan inledas inom den förberedande undervisningen. I undervisningen följs i så fall LP 2014 i tillämpliga delar. I elevens individuella studieprogram beskrivs hur studierna i främmande språk ska ordnas under den förberedande undervisningen. Utgångspunkten är elevens språkkunskaper och språkliga behov.

Elever som har studerat engelska eller andra språk tidigare kan fortsätta dessa studier i en undervisningsgrupp med elever i den egna åldersgruppen. Elever som får förberedande undervisning kan studera ett främmande språk tillsammans med sin egen årskurs. Studierna i främmande språk kan stödjas på elevens eget modersmål, med undervisningsmaterial på modersmålet och exempelvis genom att bilda undervisningsgrupper med elever som hör till samma språkliga grupp.

För att stödja elevens integrering inte bara i skolan utan i hela samhället kan det vara viktigt att gradvis också börja bekanta sig med det andra inhemska språket finska.

Övriga läroämnen

Elever som har gått i skola regelbundet i sitt ursprungsland har ofta fått undervisning i andra läroämnen än i den finländska grundskolan. Om eleven kan studera och behärskar lärostoffet kan tonvikten ligga på att komplettera kunskaperna och på att lära eleven de svenska termer som behövs i läroämnena.

I den förberedande undervisningen beaktas tillämpliga delar av målen och de centrala innehållen i de övriga läroämnena enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (LP 2014). Det är ändamålsenligt att använda olika läromedel och undervisningsmetoder flexibelt för att uppnå målen i elevens individuella studieprogram.

Bedömning och intyg

Det är viktigt att bedömningen i den förberedande undervisningen är genomtänkt och anpassad till målgruppen. Nyckelorden är: vägledande, sporrande och mångsidig. I grunderna för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen står det så här:

Bedömningen ska vara vägledande, sporrande och mångsidig. Elevens förutsättningar för självvärdering ska utvecklas. Med hjälp av bedömningen ges eleven i den förberedande undervisningen också en bild av kraven i den grundläggande utbildningen. Bedömningen görs i samråd mellan alla lärare som undervisar eleven. Bedömningen bygger på fortgående och mångsidig observation av de kunskaper och färdigheter som eleven visar. I undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen används inte sifferbedömning.

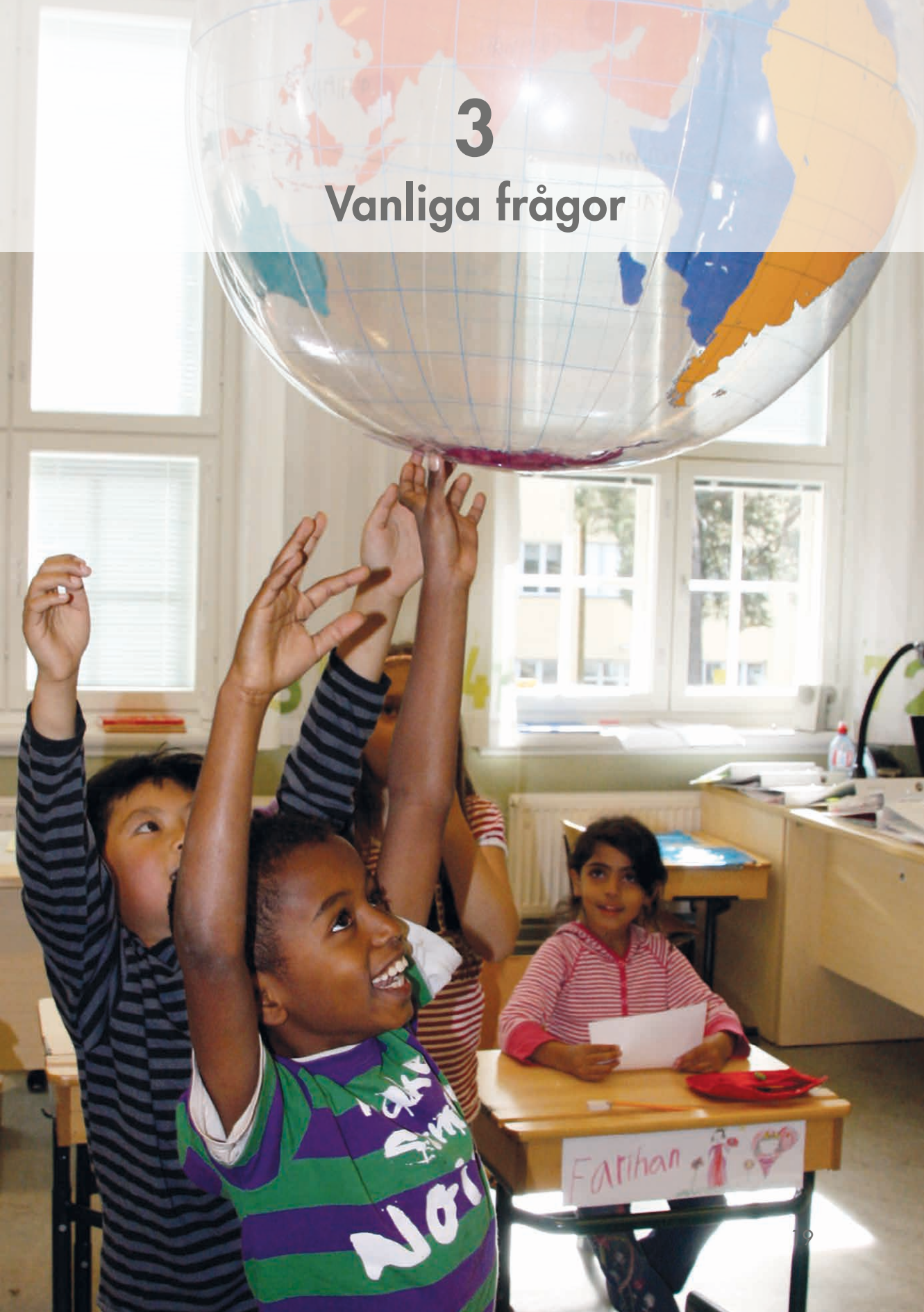
Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015

Som avslutning på den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen får eleven ett intyg över deltagande. På intyget ska antecknas undervisningens omfattning, de läroämnen som eleven studerat samt deras omfattning och innehåll. Intyget ska innehålla en beskrivning av elevens framsteg och den kan dessutom kompletteras med en beskrivning av hur eleven under den förberedande undervisningen gjort framsteg i olika läroämnen i den grundläggande utbildningen.

I elevens studieprogram kan det ingå studier i ämnen som hör till lärokursen för den grundläggande utbildningen. Eleven kan få betyg över helt eller delvis genomförda studier som slutförts med godkänt vitsord genom att delta i en särskild examen (lagen om grundläggande utbildning, 38 §). I denna examen utreds om elevens kunskaper och färdigheter i ett ämne motsvarar de kunskaper och färdigheter som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs. Studierna bedöms enligt målen för grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Närmare information om denna särskilda examen finns i grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen och i LP 2014. Båda styrdokumenterna finns på webbplatsen www.utbildningsstyrelsen.fi.

3

Vanliga frågor

Är kommunen tvungen att ordna förberedande undervisning för en elev som nyligen kommit till landet?

Nej. I lagen om grundläggande utbildning står det att kommunen kan ordna förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen, det vill säga den är inte en så kallad subjektiv rättighet. Förberedande undervisning är dock till stor nytta för nyligen inflyttade. Den förberedande undervisningen skapar en god grund för skolgången i Finland, så genom att ordna den kan man stödja eleven i både lärandet och integrationen. När en elev anmäls till förberedande undervisning ska man följa grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen 2015).

Om kommunen vill ordna förberedande undervisning, ska man då ansöka om tillstånd för det?

Kommunen behöver inget tillstånd för att ordna undervisningen, men andra utbildningsanordnare måste ansöka om tillstånd. Kommunen kan ordna förberedande undervisning, om det i kommunen finns elever som har invandrarbakgrund och som har rätt till undervisningen.

Kan en elev med invandrarbakgrund som är född i Finland delta i förberedande undervisning?

Det går bra. Förberedande undervisning inför den grundläggande utbildningen är avsedd för alla elever som är i den åldern att de ska ges förskoleundervisning eller grundläggande utbildning och som inte har tillräckliga kunskaper för studier i en grupp inom den grundläggande utbildningen.

Krävs uppehållstillstånd, hemkommun, att föräldrarna har jobb etc. för att en elev ska få delta i förberedande undervisning?

Det finns inga sådana krav.

Kan en elev som snart fyller 16 år delta i förberedande undervisning?

Det går bra. Den förberedande undervisningen är avsedd för elever som är i den åldern att de ska ges förskoleundervisning eller grundläggande utbildning, och den kan också ges till ungdomar som snart uppnår den ålder då den grundläggande utbildningen upphör.

Kan en elev som deltar i förberedande undervisning delta i undervisningen i sitt eget modersmål?

Det går bra. I de nya grunderna för läroplanen betonas vikten av att dessa elever får undervisning i det egna modersmålet.

Kan man för elever som deltar i förberedande undervisning få statsandelar för undervisningen i svenska som andraspråk eller för undervisningen i det egna modersmålet?

Nej. När det gäller undervisningen i svenska som andraspråk och i det egna modersmålet kan en elev som får statsandelsbaserad förberedande undervisning delta i samma undervisningsgrupper som de elever som får grundläggande utbildning, men eleven inkluderas inte när man beräknar gruppstorleken för statsunderstödet.

Kan förberedande undervisning ges till bara en elev?

Det går bra. Det finns ingen minimigräns för gruppstorleken för den förberedande undervisningen. En statsandel kan fås även för bara en elev. Utbildningsanordnaren kan själv besluta om undervisning ska ges till en enda elev. Grunderna för läroplanen för den förberedande undervisningen har utarbetats för undervisning i grupp.

Har det fastställts någon maximal gruppstorlek för den förberedande undervisningen?

Det har inte fastställts någon riksomfattande maximal gruppstorlek för den förberedande undervisningen. På gruppstorleken inverkar i alla fall det, att alla i gruppen ska ha möjlighet att uppnå de mål och innehåll som fastställts i grunderna för läroplanen för den förberedande undervisningen. Lokalt kan utbildningsanordnaren bestämma en maximal gruppstorlek. Enligt Utbildningsstyrelsens rekommendation är den optimala gruppstorleken inom den förberedande undervisningen 8–10 elever. På gruppstorleken inverkar dock i hög grad elevernas åldersfördelning och skol- och språkbakgrund.

Hur kan en elev under den förberedande undervisningen avlägga till exempel lärokursen för årskurs 7 i något konst- och färdighetsämne?

Under den förberedande undervisningen kan en elev avlägga lärokurser inom den grundläggande utbildningen i en särskild examen (se grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015).

Kan en elev få förberedande undervisning i flera år?

I princip är det möjligt, men det förhöjda enhetspriset för förberedande undervisning kan utbildningsanordnaren få endast en gång för samma elev. Ibland kan det vara motiverat att studera i en undervisningsgrupp inom den förberedande undervisningen och enligt ett individuellt studieprogram, till exempel när det gäller icke läs- och skrivkunniga eller personer med begränsad skolbakgrund eller om kunskaperna och färdigheterna inte räcker till för att studera i den grundläggande utbildningen.

Kan en elev som deltar i förberedande undervisning få stödundervisning?

Det går bra. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleverna rätt att få elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. Något särskilt statsunderstöd för stödundervisning under den förberedande undervisningen finns inte.

När kan integreringen med den grundläggande utbildningen inledas?

Integreringen kan påbörjas till exempel genast när den förberedande undervisningen inleds. Vid integreringen bör beaktas att elevens kunskaper i svenska ska vara tillräckligt goda för studier i det aktuella läroämnet i en grupp inom den allmänna utbildningen. Tidig integrering främjar språkinläringen, hjälper eleven att integrera sig i skolgemenskapen och få svenskspråkiga vänner.

Vem är behörig att undervisa en grupp som ges förberedande undervisning?

På nationell nivå har ingen särskild behörighet fastställts för lärare som ger undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen. I detta fall är det utbildningsanordnaren som bestämmer vilken lärarbehörighet som krävs.

Källa: http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/sprak_och_kulturgrupper/elever_med_invandrarbakgrund/forberedande_undervisning_grundlaggande

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen (2015), www.utbildningsstyrelsen.fi
- Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) 5 §
- Lag om grundläggande utbildning (628/1998)
- Förordning om grundläggande utbildning (852/1998, 893/2010, 363/2015)
- Perusopetukseen valmistava opetus (2012), Informaatioaineistot 2012: 15, Utbildningsstyrelsen
- Skolspråk och lärande (2013), Anna Slotte-Lüttge & Liselott Forsman, Guider och handböcker 2013: 5, Utbildningsstyrelsen

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

LP 2014, s. 14

Farihan

Madimo

Phiphi

Qalid

Rebecca

Yasmin

4

Den grundläggande utbildningen: kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, d.v.s. LP 2014 genomsyras av en tanke om att varje elevs språkliga och kulturella identitet är värdefull och ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Målet är att stödja flerspråkighet och lära alla elever att värdesätta olika språk och kulturer. Den kunskap som elever som tillhör olika språk- och kulturgrupper, deras vårdnadshavare och samfund har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk- och kulturområdet ska utnyttjas i undervisningen. Skolan ska stödja varje enskild elevs språkliga och kulturella identitet på ett mångsidigt sätt.

Skolan är ingen isolerad ö i samhället utan ska präglas av mångfalden i samhället. Verksamhetskulturen i skolan ska byggas upp på ett sådant sätt att alla elever – oavsett om de har invandrarbakgrund eller inte – kan känna sig accepterade och respekterade i skolgemenskapen. Under rubriken "Kulturell mångfald och språkmedvetenhet" står det så här i LP 2014:

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoritetens betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

LP 2014, s. 26, avsnitt 4.2 "Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen"

Språkmedvetet arbete

För en stor del av eleverna med invandrarbakgrund är skolans och läromedlens språk en utmaning under hela skoltiden. Det är därför viktigt att varje klass- och ämneslärare är medveten om språkbruket i det egna läroämnet.

Innehållet i alla läroämnen bygger på en språklig grund. En välorganiserad ämnesundervisning kan samtidigt vara den bästa språkundervisning, och en välfungerande språkundervisning kan samtidigt stödja lärandet i alla läroämnen. I lärokurserna svenska som andraspråk och litteratur och elevens eget modersmål ingår ett särskilt delområde som heter "Att använda språket som stöd för allt lärande". Tanken är att studierna särskilt i svenska som andraspråk ska vara uppbyggda på ett sätt som stödjer allt lärande. Det är samtidigt viktigt att poängtera att studierna i svenska som andraspråk inte på egen hand kan axla denna språkpedagogiska uppgift. Det språkmedvetna arbetet ska ingå i undervisningen i alla läroämnen.

Eleverna studerar svenska, men de studerar också på svenska. De är tvungna att tillägna sig språkets strukturer och de vanliga orden i allmänspråket och samtidigt kognitivt krävande innehåll och ofta abstrakta ord. I undervisningen är det viktigt att framskrida tydligt steg för steg och anknyta nytt stoff till sådant som är bekant för eleven. Alla typer av åskådliggörande, bilder, scheman, kartor, diagram och begreppskartor kan hjälpa alla elever och inte minst elever med invandrarbakgrund. Ju mer relevant kontexten är, desto lättare är det för eleven att förstå även svåra sakinnehåll.

I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

LP 2014, s. 26

Terminologin i de olika läroämnena kan behandlas på lektionerna i svenska som andraspråk, men i regel bör eleverna bli förtrogna med begreppen i undervisningen i respektive läroämne. Det är viktigt att eleven har tillräcklig förkunskap och känner till relevanta begrepp innan läraren går in på mer specifika detaljer inom området. Relationer mellan begrepp ska gärna förklaras, till exempel med hjälp av begreppskartor som visar relationerna mellan överordnade, underordnade och parallella begrepp. Det lönar sig att använda många slags bilder och scheman samt stödjande berättelser och minnesregler. I realämnena kan man också ha mycket nytta av samarbete med de lärare som undervisar i elevernas eget modersmål.

Bekanta dig gärna med boken *Skolspråk och lärande* (2013) som ger mer konkreta tips för hur man kan arbeta språkmedvetet i skolan: http://www.opf.fi/publikationer/2013/skolsprak_och_larande

5

Rättigheter och lokala utmaningar

Allmän information om undervisningen för elever med invandrarbakgrund hittar man i LP 2014 i kapitel 9 som heter "Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur". Där står bl.a. följande om de grundläggande principerna för undervisningen:

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som fastställs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Elevernas språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i den grundläggande utbildningen. Varje elevs språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Eleverna handleds att känna till, förstå och respektera den rätt till eget språk och egen kultur som varje medborgare enligt grundlagen har.

Målet är att lära eleverna att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka elevernas språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. I skolarbetet kan ingå flerspråkiga undervisningssituationer där lärarna och eleverna använder alla de språk de kan. Den kunskap som eleverna, deras vårdnadshavare och andra i elevernas umgängeskrets har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk- och kulturområdet ska tas tillvara i undervisningen. Elevernas kulturella litteracitet kan stärkas med hjälp av mediekunskap och genom att ta tillvara elevernas och deras familjers erfarenheter av mediekultur.

LP 2014, s. 88

Kapitel 9 i LP 2014 tar upp principerna och några alldeles centrala allmänna rättigheter för elever med invandrarbakgrund, men även aspekter som utbildningsanordnaren ska ta hänsyn till då den lokala läroplanen görs upp. De centrala rättigheterna finns sammanfattade på ett och samma ställe:

Undervisningen för flerspråkiga elever har som särskilt mål att stödja elevernas flerspråkighet och utvecklingen av deras identitet och självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att utvecklas till balanserade och aktiva samhällsmedlemmar. Elevernas bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur och hur länge de bott i Finland, ska beaktas i undervisningen.

Flerspråkiga elever ska uppmuntras att använda de språk de kan på ett mångsidigt sätt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sitt modersmål tillägnar sig eleven och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen också på sitt modersmål.

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Eleverna ska i mån av möjlighet ges undervisning i sitt eget modersmål.

Enligt statsrådets förordning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt avsedd för invandrare. En elev ska studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur, om elevens språkfärdigheter är bristfälliga inom ett eller flera områden och inte räcker till för att eleven ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och i skolarbetet som en jämbördig medlem i skolgemenskapen, eller om elevens kunskaper i svenska i övrigt inte räcker till för studier enligt lärokursen modersmål och litteratur.

Vid sidan om undervisningen i elevens eget modersmål och undervisningen i svenska eller finska, ska eleverna även vid behov ges stöd inom andra områden av lärandet för att garantera jämlika förutsättningar för lärande. För en invandarelev kan man utarbeta en plan för elevens lärande som kan utgöra en del av elevens integrationsplan.

LP 2014, s. 90–91

De centrala rättigheterna för elever med invandrarbakgrund är bl.a. rättigheten att använda och i mån av möjlighet studera sitt eget modersmål, rättigheten att studera svenska som andraspråk och litteratur och rättigheten att få stöd för lärandet för att garantera jämlika förutsättningar för lärande. Utöver rättigheterna betonar texten att det vid behov är möjligt att utarbeta en plan för elevens lärande som kan utgöra en del av elevens integrationsplan.

På det lokala planet kan man ställa sig en rad frågor: Hur tar vi hänsyn till elever med invandrarbakgrund? Tar vi fasta på elevens kulturella bakgrund och språkliga färdigheter? Har vi möjligheter att ordna undervisning i elevens eget modersmål? Stödjer vi eleven så mångsidigt – också t.ex. i handledningen – att eleven garanteras jämlika förutsättningar för lärandet?

Efter avsnittet om de allmänna rättigheterna i LP 2014 följer avsnitt 9.5 som har rubriken "Frågor som avgörs på lokal nivå". Avsnittet är en uppmaning att utveckla och konkretisera de allmänna rättigheterna i den lokala läroplanen och det konkreta skolarbetet. Det står så här:

Då läroplanen görs upp beaktas särskilda lokala, språkliga och kulturella frågor och man beslutar om hur undervisningen ska ordnas. Vid uppgörandet av läroplanen ska man samarbeta med eleverna, vårdnadshavarna och ifrågavarande språkliga och kulturella gemenskaper. I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur man beaktar elevernas språk, språkliga färdigheter och kultur i skolarbetet och hur deras undervisning ordnas i praktiken
- med vilka åtgärder elevernas språkliga och kulturella identitetsutveckling stöds
- om man använder en plan för lärande som stöd för elevens studier samt hur strukturen och det centrala innehållet i planen ser ut.

LP 2014, s. 92

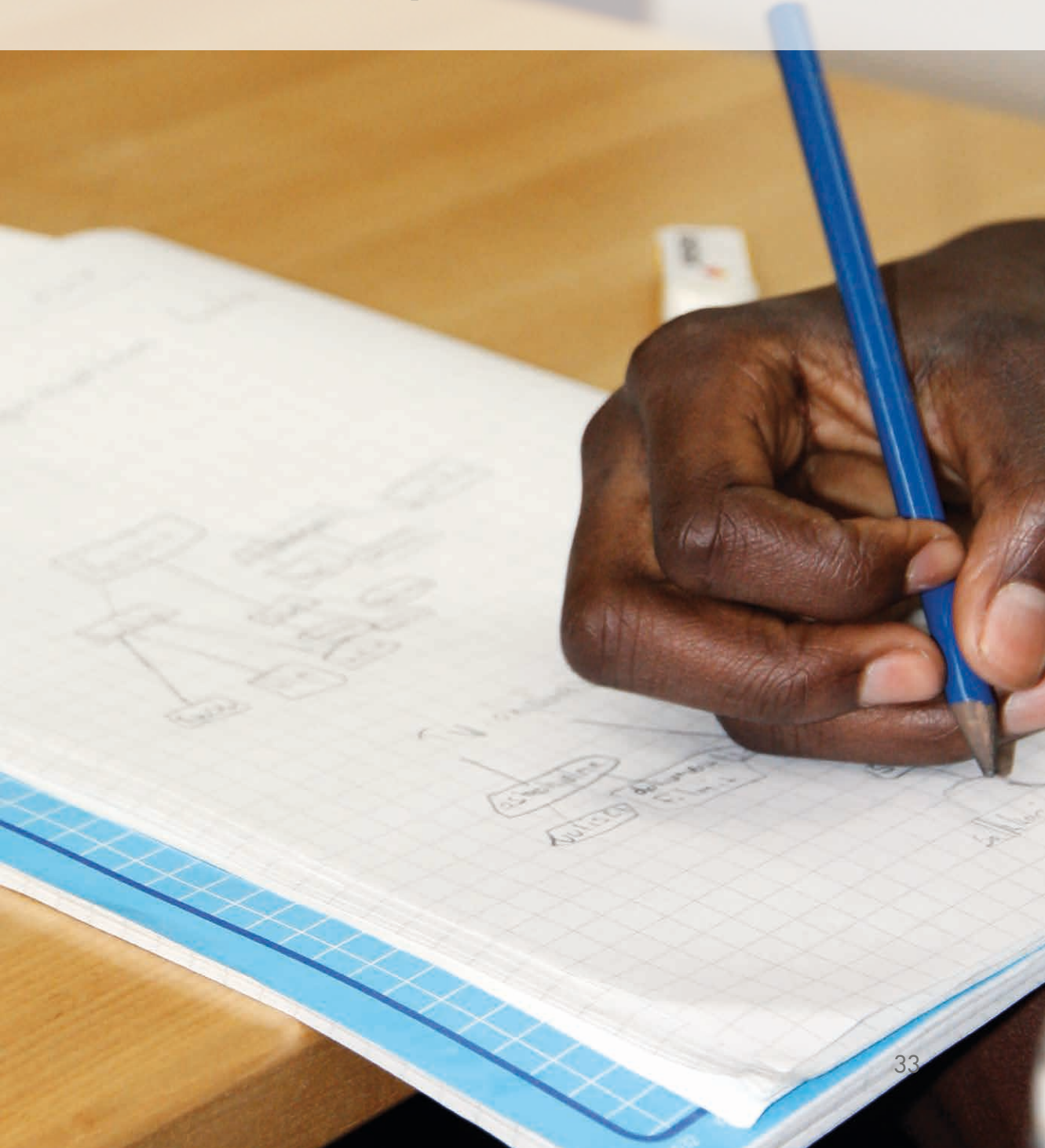
På det lokala planet kräver arbetet med elever med invandrarbakgrund en mycket genomtänkt och målmedveten plan. Det gäller att tänka igenom alla arrangemang och gärna samarbeta med andra utbildningsanordnare som har erfarenhet av liknande frågor. För att få en mer heltäckande uppfattning om de aspekter som utbildningsanordnaren ska ta hänsyn till, utveckla och konkretisera i den lokala läroplanen för den grundläggande utbildningen har vi sammanställt allmän information om undervisningen i några läroämnen och om bedömningen och handledningen i de följande kapitlen. För närmare information gäller det att bekanta sig med styrdokumentet LP 2014 på webbplatsen egrunder.studieinfo.fi.

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (LP 2014)
- LP 2014, kapitel 9, avsnitt 9.4 och 9.5.
- Finlands grundlag (731/1999) 17 §
- Skolspråk och lärande (2013), Anna Slotte-Lüttge & Liselott Forsman, Guider och handböcker 2013: 5, Utbildningsstyrelsen

6

Svenska som andraspråk och litteratur

I stället för modersmål och litteratur enligt skolans undervisningsspråk kan invandrare undervisas antingen helt eller delvis i finska eller svenska enligt en särskild lärokurs avsedd för invandrare.

Statsrådets förordning om riksfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422 /2012), 8 § Specialbestämmelser om språkundervisningen

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs som är särskilt uttänkt för elever med ett annat modersmål än svenska. Liksom lärokursen finska som andraspråk hör den till läroämnet modersmål och litteratur. Om elevens modersmål inte är svenska kan hen få undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för lärokursen svenska och litteratur. Helt eller delvis innebär att det finns olika möjligheter att ordna undervisningen. Det är viktigt att betona att undervisningen i svenska som andraspråk inte är stöd- eller specialundervisning, utan en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur. Även om det t.ex. bara finns en enda elev i

en undervisningsgrupp i svenska och litteratur som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur ska innehållet, undervisningen, målen och bedömningen för hen så långt det är möjligt följa lärokursen svenska som andraspråk och litteratur.

Vem är det som avgör om en elev ska studera svenska som andraspråk? Vad ska man ta hänsyn till då man fattar beslutet om lärokurs? Så här står det i LP 2014:

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen,
- eller
- elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

LP 2014, s. 124

Kriterierna för att studera svenska som andraspråk är framför allt nivån på språkkunskaperna och inte till exempel födelseland, medborgarskap, språk registrerat i befolkningsregistret eller uppehållstid i Finland.

Lärokursen i svenska som andraspråk och litteratur skiljer sig från lärokursen svenska och litteratur i fråga om att det språk som studeras inte är elevens modersmål. Lärokursen skiljer sig också från studierna i främmande språk genom att eleven bor och studerar i målspråkslandet. Grunden är att utveckla elevernas kunskaper i svenska och öka kännedomen om den finländska kulturen. Undervisningen i svenska som andraspråk stöder tillsammans med undervisningen i det egna modersmålet elevens mångkulturella identitet. Även om läroplansgrunderna i svenska som andraspråk är tänkta att stödja och stimulera elever med invandrarbakgrund har lärokursen många beröringspunkter med undervisningen i svenska och litteratur.

I LP 2014 är både målen och innehållet i svenska som andraspråk och litteratur indelade i följande fem områden:

- Att kommunicera
- Att tolka texter
- Att producera texter
- Förmåga att förstå språk, litteratur och kultur
- Att använda språket som stöd för allt lärande

De fyra första delområdena i svenska som andraspråk och litteratur är desamma som i lärokursen svenska och litteratur. Lärokurserna skiljer sig ändå beträffande flera mål och innehållskategorier från varandra eftersom de har olika syften och målgrupper.

Språkfärdigheter är en förutsättning för kommunikation och lärande oavsett vilket språk man har som modersmål. Men om skolspråket är svenska och ens modersmål ett annat än svenska blir de språkliga utmaningarna i alla läroämnen

ännu tydligare. I svenska som andraspråk och litteratur ingår därför explicit ett delområde som heter "Att använda språket som stöd för allt lärande". Namnet berättar någonting om utmaningarna för alla elever och inte minst elever med invandrarbakgrund: språket är en nyckel för allt lärande, inte bara i ett ämne utan i alla läroämnen. Tanken är att eleven borde uppnå så goda kunskaper i svenska som möjligt med tanke på allt lärande, de fortsatta studierna och integreringen i samhället.

Att använda språket som stöd för allt lärande i åk 1–2: Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevers kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Att använda språket som stöd för allt lärande i åk 3–6: Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Att använda språket som stöd för allt lärande i årskurs 7–9: Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

LP 2014, utdrag ur avsnitten om svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 1–9

Goda språkkunskaper i svenska är av största vikt för att säkerställa lika möjligheter för alla i vårt samhälle. Språkkunskaperna har också en central roll när det gäller i hur hög grad en person kan vara delaktig i och påverka samhället. En elev som har fullgjort lärokursen i svenska som andraspråk och litteratur inom den grundläggande utbildningen kan vid ansökan om medborgarskap genom detta påvisa att hen har tillräckliga kunskaper i svenska.

Bedömningen

Se närmare om bedömningen i svenska som andraspråk och litteratur i kapitel 11 i denna handbok och i LP 2014 på webbplatsen egrunderer.studieinfo.fi.

Arrangemang

Det finns olika möjligheter att ordna undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur. Det är vanligt att eleverna åtminstone delvis deltar i undervisningen i svenska och litteratur även om de följer lärokursen svenska som andraspråk och litteratur. Elever med invandrabakgrund kan också undervisas i svenska helt i separata grupper i svenska som andraspråk eller delvis i undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur delvis differentierat i undervisningen i svenska och litteratur. Utgångspunkten i grunderna för läroplanen är att antalet årsveckotimmar motsvarar undervisningen i svenska och litteratur.

En självklar utgångspunkt för undervisningen i svenska som andraspråk är elevens kunskaper i svenska. Vare sig man bildar separata undervisningsgrupper eller inte, är det viktigt att ta hänsyn till elevernas bakgrund, färdigheter och förutsättningar. I samma undervisningsgrupp kan det sitta elever med mycket varierande språkkunskaper och ålder.

Eleven kan samtidigt läsa endast en lärokurs, d.v.s. antingen svenska som andraspråk eller svenska och litteratur, men inte båda två. Även om en del av elevens lektioner skulle ges differentierat på lektionerna i svenska och litteratur undervisas och bedöms eleven alltid i enlighet med lärokursen i svenska som andraspråk och litteratur. I samma undervisningsgrupp kan det alltså finnas elever som bedöms enligt olika lärokurser. I en undervisningsgrupp där nästan alla följer lärokursen i svenska och litteratur blir differentieringen en utmaning. Utgångspunkten i en sådan grupp är att den elev som följer lärokursen i svenska som andraspråk och litteratur borde få ändamålsenlig undervisning och bedömning. Om undervisningen i svenska är uppdelad så att eleven kommer i kontakt med olika lärare i olika undervisningsgrupper är det viktigt att lärarna kommunicerar och samarbetar med varandra, så att lärandet stöds på ett helgjutet sätt.

I många skolor undervisar samma lärare både elever i svenska och litteratur och svenska som andraspråk, men det finns också skolor där undervisningen är uppdelad på flera lärare. Då är det viktigt att läraren i svenska som andraspråk t.ex. kommer överens med klassläraren eller läraren i svenska och litteratur vilka delar av lärokursen som ska behandlas på separata lektioner i svenska som andraspråk och vilka som ska behandlas differentierat på klassens gemensamma lektioner i svenska och litteratur. I ett sådant fall där undervisningen sköts av flera lärare görs också bedömningen av elevens lärande tillsammans.

Placeringen av lektionerna i svenska som andraspråk bör alltid basera sig på pedagogiska principer, aldrig enbart på tekniska läsordningsfrågor. Det viktigaste är att undervisningen i svenska som andraspråk inte ordnas utanför normal skoltid.

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (LP 2014)
- Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012
- Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 3 § och 30 §
- Skolspråk och lärande (2013), Anna Slotte-Lüttge & Liselott Forsman, Guider och handböcker 2013: 5, Utbildningsstyrelsen
- Bekanta dig också med material om svenska som andraspråk på Skolverkets webbplats www.skolverket.se.

Några exempel på hur olika undervisningsarrangemang i svenska som andraspråk kunde se ut:

- Eleven genomför en del av studierna i svenska som andraspråk i en separat grupp och en del av studierna i samma grupp som de elever som genomför lärokursen svenska och litteratur. Då delas antalet veckotimmar i modersmål och litteratur mellan svenska som andraspråk och litteratur och svenska och litteratur. Detta görs ofta i årskurserna 1–6, där det totala antalet timmar i läroämnet är stort. I det här alternativet är samarbetet mellan lärarna och den gemensamma planeringen mycket viktiga. Man bör också se till att eleven verkligen får undervisning och bedöms enligt målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur.
- Eleven studerar både i en grupp som läser svenska och litteratur och i en separat grupp för svenska som andraspråk. I detta alternativ kan det totala antalet timmar i läroämnet vara högre än antalet veckotimmar i ämnet. Även om eleven studerar tillsammans med de övriga eleverna är elevens lärokurs svenska som andraspråk och litteratur. Detta kräver att undervisningen på lektionerna i svenska och litteratur differentieras för den elev som läser svenska som andraspråk.
- Eleven genomför det totala antalet timmar i svenska som andraspråk i en separat grupp. Detta arrangemang är ovanligt i de svenskspråkiga skolorna, men för övrigt vanligt i årskurserna 7–9. Timmarna placeras då samtidigt med timmarna i svenska och litteratur.

Flera exempel på olika undervisningsarrangemang i svenska som andraspråk och litteratur:

- En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur kan byta till lärokursen svenska och litteratur, om språkkunskaperna bedöms vara på modersmålsnivå på språkkunskapens olika delområden. Då kommer eleven att studera och bedömas enligt lärokursen svenska och litteratur på samma sätt som de övriga eleverna.
- Undervisningen ordnas till exempel i samarbete med en annan skola eller kommun.
- Eleven får undervisningen i svenska som andraspråk som distansundervisning. Denna lösning är ovanlig, men särskilt lämplig för kommuner där det finns mycket få elever i svenska som andraspråk och ingen lärare i svenska som andraspråk tillgänglig. Denna typ av undervisning tillhandhåller till exempel Jyväskylä stads avgiftsbelagda utbildningstjänst Kauko – suomalainen nettipulpetti för undervisning i finska som andraspråk. Med hjälp av tjänsten kan man bilda undervisningsgrupper av elever från olika skolor och kommuner. Mer information kan fås från Jyväskylä stads undervisningsväsende och till exempel på <http://kauko.jkl.fi>.

Källa: Suomen sanoin – monin tavoin. Suomi toisena kielenä perusopetuksessa (2008), Utbildningsstyrelsen

7

Elevers eget modersmål

Elever med invandrarbakgrund har ofta ett annat hemspråk än skolspråket. Dessa elever kan få undervisning i sitt eget modersmål. Sådan undervisning ordnas i cirka 50 olika språk i Finland. I de svenska skolorna är antalet språk färre. Om det är möjligt att ordna undervisningen beror ofta på om det går att hitta lärare i elevens modersmål på orten. Modersmålsundervisningen är frivillig men i bästa fall kan studier i det egna modersmålet tillsammans med undervisning i svenska som andraspråk skapa grund för en välfungerande flerspråkighet hos eleven.

I LP 2014 beskrivs grunderna för undervisningen i elevens eget modersmål i en särskild bilaga. Bilagan heter "Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen". Uppgifterna som följer i detta avsnitt härstammar både från bilagan i LP 2014 och från Utbildningsstyrelsens informationsmaterial *Oma kieli – om mieli: Opas oman äidinkielen oppmisen tukemiseen* (2009).

Att kunna sitt eget modersmål handlar om mer än språkkunskap. Det stärker den kulturella identiteten, kännedomen om den egna kulturen och banden till den egna språkgemenskapen och det tidigare hemlandet. Språket är viktigt med tanke på både självkänslan och samhörigheten med språkgruppen. Det är viktigt att barn lär sig sitt modersmål tillräckligt väl, eftersom modersmålet utgör grund för barnets tänkande, lärande och för en balanserad utveckling av känslolivet. Kunskaper i det egna modersmålet stöder också inläringen av skolspråket svenska.

Tillsammans med undervisningen i det egna modersmålet stärker undervisningen i svenska som andraspråk elevens mångkulturella identitet och skapar en grund för funktionell tvåspråkighet. Med funktionell tvåspråkighet avses förmåga att klara av olika situationer på två språk, förmåga att använda språken för olika ändamål i vardagliga situationer, som verktyg i utbildningen och i arbetslivet. Tvåspråkighet är en tillgång för eleven med tanke på dess framtid. Varje språk är en tillgång för såväl språkanvändaren som det omgivande samhället. I en skola där undervisningsspråket dominerar kommunikationen blir enskilda övriga modersmål, som kan vara oerhört viktiga för elever med invandrarbakgrund, lätt undanskymda.

Hemmets betydelse

Hemmets och föräldrarnas betydelse är stor för utvecklingen och bevarandet av modersmålet. Grunden för barnens identitet läggs i den tidiga barndomen, innan skolgången börjar. Ett litet barns utveckling påverkas mycket av attityderna hos

människorna i dess näromgivning, och föräldrarna kan därför genom sina egna handlingar påverka barnets uppfattning om språkets status genom att använda språket så mycket som möjligt. Språklig interaktion främjar tillägnandet av värderingar, normer, attityder och roller. Det är viktigt att vårdnadshavarna värnar om sitt minoritetsspråk och inser språkets värde vid sidan av majoritetsspråket i samhället, och att läraren stöder vårdnadshavarna i detta.

Man kan uppmuntra barnet att aktivt använda sitt modersmål. Genom att besöka kulturella evenemang så som konserter, teaterföreställningar etc. som ordnas på det egna modersmålet och genom att hålla kontakt med andra familjer som talar samma språk, delta i klubbverksamhet och annan verksamhet på det egna språket utvecklar och bevarar man det egna modersmålet.

Praktiska arrangemang

I LP 2014 är både målen och innehållet i elevens eget modersmål indelade på samma sätt som i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur:

- Att kommunicera
- Att tolka texter
- Att producera texter
- Förmåga att förstå språk, litteratur och kultur
- Att använda språket som stöd för allt lärande

Både lärokursen elevens eget modersmål och lärokursen svenska som andraspråk och litteratur har gemensamt det femte området "Att använda språket som stöd för allt lärande". Tanken är att kunskaper och färdigheter i det egna modersmålet ska stödja allt lärande. Modersmålet är ett viktigt verktyg när man ska lära sig och tillägna sig svenska språket, men det är samtidigt till nytta i allt annat lärande.

Mot bakgrund av läroplansgrunderna finns det två olika sätt att arrangera undervisningen i det egna modersmålet. Det vanligaste är att ordna undervisningen i enlighet med det som står skrivet i Bilaga 3 i LP 2014. Bilagan innehåller läroplansgrunder för undervisningen i årskurs 1–2, 3–6 och 7–9.

Utdrag ur LP 2014, bilaga 3 Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen:

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen är avsedd för elever som har ett annat modersmål eller familjespråk än svenska, finska eller samiska. Också svenska, finska eller samiska elever som deltar i undervisning som syftar till att upprätthålla utomlands inhämtade språkkunskaper kan studera enligt lärokursen elevens eget modersmål. Syftet med undervisningen i elevens eget modersmål är att stödja eleven att utveckla en aktiv flerspråkighet och väcka intresse för livslångt språklärande. Kunskaper i det egna modersmålet stödjer också integrationen i det finländska samhället. Undervisningen i eget modersmål ska samarbeta med undervisningen i svenska och litteratur, undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur och undervisningen i övriga ämnen. Den gemensamma språkfostran har som uppdrag att öka elevernas förståelse för den språkliga och kulturella bakgrundens betydelse för individen, gruppen och samhället samt vägleda eleverna att uppskatta sitt modersmål och andra språk. Utgångspunkten är att se eleverna som aktiva aktörer och utnyttja deras språkkunskaper och övriga kunskaper i undervisningen. Den språkliga och kulturella mångfalden i skolan ska också i övrigt utnyttjas i skolans verksamhet.

Undervisningen ska dra nytta av elevernas möjligheter att utveckla sina språkkunskaper utanför skolan. Undervisningen ska stödja och uppmuntra eleverna att använda sitt eget språk mångsidigt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda det egna modersmålet tillägnar sig eleverna och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen på sitt modersmål. Viktiga motivationsfaktorer är att eleverna själva får välja och upplever delaktighet och att undervisningsinnehållet är relevant. Språkundervisningen ska präglas av interaktion och kommunikation.

Dessa läroplansgrunder har utarbetats för alla språk som undervisas som elevens eget modersmål. Målen och innehållet i läroplansgrunderna har fastställts för undervisning i elevens eget modersmål som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av elevens lärande i läroämnet Modersmål och litteratur. Utbildningsanordnarens läroplan kan också vara språkspecifik. I en språkspecifik läroplan fastställs målen för undervisningen, innehållet och bedömningskriterierna med beaktande av det aktuella språkets särdrag, bland annat skriftsystemet. En språkspecifik läroplan kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Den kunskapsnivå som eleven uppnått kan variera mellan olika språk i den grundläggande utbildningen.

LP 2014, bilaga 3 "Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen"

Undervisningen i det egna modersmålet ska helst ordnas under skoldagen eller åtminstone så att arbetsdagen inte blir orimligt lång. Undervisningsgrupperna är oftast väldigt små och heterogena. Det kan finnas elever i olika åldrar och på olika nivåer i en grupp. Eleverna kan också ha varierande inlärningsförmåga och motivation. Även om grupperna kräver mycket förarbete, upplever lärarna att heterogeniteten kan vara till nytta, då de yngsta eleverna får stöd och kan lära sig kunskaper och färdigheter av de äldre eleverna.

Lärarna i det egna modersmålet kan försöka differentiera undervisningen så att uppgifterna ska motsvara elevernas nivå trots att eleverna i undervisningsgruppen är på olika nivåer och i olika utvecklingsfaser.

Den grundläggande principen i undervisningen är att elevernas bakgrund och erfarenheter står i fokus. Lärarna i det egna modersmålet borde samarbeta med de lärare som undervisar i svenska som andraspråk samt med andra lärare. Då kan eleverna få hjälp också på sitt modersmål med att förstå svåra ord och begrepp i de andra läroämnena. Lärarna i det egna modersmålet är ofta ett viktigt stöd för eleverna och en länk mellan skolan, eleverna och föräldrarna.

Utöver alternativet att ordna undervisningen enligt bilaga 3 i LP 2014, d.v.s. undervisning som kompletterar den grundläggande undervisningen finns det en annan – betydligt mer omfattande och samtidigt ovanlig – möjlighet för utbildningsanordnaren att ordna undervisningen i elevens eget modersmål. Det är att ordna undervisning i elevens eget modersmål i stället för lärokursen i svenska och litteratur eller svenska som andraspråk. Då motsvarar timantalet för elevens eget modersmål hela timantalet för läroämnet modersmål och litteratur.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge.

LP 2014, s. 39

Modersmål för elever med annat modersmål

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet enligt utbildningsanordnarens utbud och vårdnadshavarens val ges förutom i finska, svenska, samiska, romani eller teckenspråk också i ett annat språk som är elevens modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 § i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Utbildningsanordnaren eller skolan utarbetar en språksspecifik läroplan utgående från grunderna. Den språksspecifika läroplanen kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av elevens eget modersmål.

LP 2014, s. 123

Bedömningen i elevens eget modersmål

Den bedömning som eleverna får i undervisningen i det egna modersmålet antecknas inte i elevernas läsårs- eller avgångsbetyg, utan de får ett separat intyg över att de deltagit i undervisningen. Undervisning i det egna modersmålet kan ges redan i förskoleundervisningen och i den förberedande undervisningen före den grundläggande utbildningen. I bilaga 3 i LP 2014 sägs följande om bedömningen i elevens eget modersmål:

När läsåret avslutas ges eleven ett intyg över deltagande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Också i slutet av årskurs 9 ges eleverna ett separat intyg.

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (LP 2014)
- LP 2014, bilaga 3 "Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen", s. 536
- LP 2014, s. 106, s. 123, s. 546
- Statsrådets förordning 422/2012 8 §
- Lagen om grundläggande utbildning 1998 12 §
- Oma kieli – oma mieli: Opas oman äidinkielen oppimisen tukemiseen (2009), Utbildningsstyrelsens informationsmaterial
- Skolspråk och lärande (2013), Anna Slotte-Lüttge & Liselott Forsman, Guider och handböcker 2013: 5, Utbildningsstyrelsen
- Bekanta dig också med material om elevens eget modersmål på Skolverkets webbplats www.skolverket.se.

8

Det andra inhemska språket: finska

För att kunna leva, studera, arbeta och vara delaktig i det finländska samhället är det viktigt att ha kunskaper och färdigheter i finska. I de finlandssvenska skolorna läser de flesta eleverna finska antingen enligt A-lärokursen (A-fi) eller enligt den modersmålsinriktade lärokursen (Mofi). Studierna i A-finska inleds senast i årskurs 3 om det är frågan om A1-lärokursen och senast i årskurs 6 om det är frågan om A2-lärokursen. Det finns skillnader i timfördelningen för de två lärokurserna, men i slutbedömningen i årskurs 9 bedöms elevernas lärande enligt samma kriterier.

När och hur studierna i finska inleds för en elev med invandrarbakgrund beror i hög grad på i vilken ålder eleven anländer till Finland. För nyanlända barn som ska integreras i den svenskspråkiga skolan ligger fokus på att tillägna sig det svenska språket. Det är möjligt att introducera finskan gradvis i t.ex. klubbverksamhet eller med hjälp av inslag av språkdusch. I bästa fall kan elever med invandrarbakgrund studera A-finska tillsammans med de övriga eleverna. Om eleven däremot anländer senare under den grundläggande utbildningen kan valet av lärokurs vara svårt, och då kan det vara klokt att t.ex. stödja eleven med stödundervisning i finska. Det är viktigt att valet av lärokurs baserar sig på en helhetsbedömning av elevens färdigheter och möjligheter.

Om det visar sig vara alltför svårt för en elev med invandrarbakgrund att läsa finska enligt A-lärokursen är en möjlighet att ordna undervisningen i finska enligt den mindre omfattande B1-lärokursen. Då inleds studierna senare än i A-lärokursen. Enligt LP 2014 som träder i kraft 1.8.2016 inleds studierna i B-språket senast i årskurs 6.

Kan man bli befriad från det andra inhemska språket finska? Ifall eleven anländer till Finland i ett mycket sent skede av den grundläggande utbildningen och det visar sig vara fullständigt oskäligt att eleven ska studera det andra inhemska språket finska finns det möjlighet att med hänvisning till § 18 i Lagen om grundläggande utbildning bli befriad från lärokursen i finska. I enlighet med § 5 ska man ordna motsvarande undervisning eller styrd verksamhet på något annat sätt.

18 § Särskilda undervisningsarrangemang

Studierna för en elev kan delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag eller med stöd av den, om

- 1) eleven anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs,
- 2) det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven skall genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs, eller
- 3) detta är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628

Eftersom målsättningen för en elev med invandrarbakgrund är en lyckad integration i samhället brukar man inte rekommendera att eleven befrias från studier i finska enligt § 18, d.v.s. oskälighetsprincipen i lagen om grundläggande utbildning. Ifall befrielsen tas upp som en möjlighet för eleven är det viktigt att noggrant tänka igenom vad detta kan ha för konsekvenser med tanke på framtiden.

Elever med invandrarbakgrund följer i regel A- eller B-lärokursen i finska. Att bli befriad från finskan är närmast en hypotetisk möjlighet. Det finns också en annan närmast hypotetisk möjlighet som gäller elever som i stället för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur eller svenska och litteratur studerar sitt eget modersmål. Beträffande det andra inhemska språket finska gör man i ett sådant fall upp en särskild läroplan.

Om elever med samiska, romani eller ett främmande språk som modersmål får modersmålsundervisning i detta språk i enlighet med 12 § i lagen om grundläggande utbildning, kan timmarna i elevens modersmål och i övriga språk med avvikelse från 6 eller 7 § fördelas mellan undervisning i språk så som utbildningsanordnaren beslutar. Elever som avses i detta moment undervisas i stället för i det andra inhemska språket i finska eller svenska enligt en särskild läroplan.

8 §, Specialbestämmelser om språkundervisningen, Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012)

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (LP 2014)
- Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) 8 § Specialbestämmelser om språkundervisningen
- Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628 18 § Särskilda undervisningsarrangemang
- Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628 5 §

9

Religionsundervisning och livsåskådningskunskap

Religion är ett av de läroämnena i den grundläggande utbildningen som kan ge upphov till frågor när det gäller arrangemangen för elever med invandrarbakgrund. Innehållet och målen för lärokurserna i religion och livsåskådningskunskap finns beskrivna i LP 2014. Utbildningsstyrelsen har också gett ut en separat anvisning "om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap samt religiösa evenemang i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen". Informationen i detta avsnitt i denna handbok baserar sig på LP 2014 och den separata anvisningen.

Utbildningsanordnaren är förpliktad att ordna religionsundervisning enligt det religionssamfund registrerat i Finland som majoriteten av eleverna hör till. Ifall vårdnadshavaren anholder kan även elever som hör till andra religionssamfund eller som inte hör till något religionssamfund delta i majoritetens religionsundervisning. Utbildningsanordnaren är förpliktad att ordna undervisning i en annan religion eller i livsåskådningskunskap, om minst tre elever deltar i undervisningen.

För elever som hör till något annat i Finland registrerat religionssamfund än den evangelisk-lutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet och som inte deltar i undervisningen i majoritetens religion, ska undervisning i elevernas egen religion ordnas om vårdnadshavaren begär det och om minimiantalet om tre elever uppnås.

Om eleven hör till ett religionssamfund i vars religion undervisning inte ordnas kan vårdnadshavaren begära att eleven undervisas i livsåskådningskunskap, om eleven inte deltar i undervisningen i majoritetens religion. Elever i den grundläggande utbildningen och gymnasiet som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

Om en elev inte deltar i undervisningen i majoritetens religion eller livsåskådningskunskap och om undervisning i elevens egen religion eller livsåskådningskunskap inte ordnas i utbildningsanordnarens skolor, ska annan undervisning eller handledd verksamhet ordnas för eleven. I stället för annan undervisning eller handledd verksamhet i skolan kan eleven delta i undervisning som ges av det egna religionssamfundet. Vårdnadshavaren ska lämna en utredning till skolan om elevens medlemskap i religionssamfundet i fråga och om elevens deltagande i undervisning utanför skolan.

Religionsundervisningen ska ordnas i enlighet med LP 2014 och de lokala läroplaner som gjorts upp utifrån läroplansgrunderna. Utbildningsstyrelsen har godkänt grunder för läroplanen för följande religioner: den evangelisk-lutherska religionen, den ortodoxa religionen, den adventistiska religionen, Bahai-religionen, buddhismen, Herran kansa ry:s religion, islam, judendomen, katolicismen,

Krishnarörelsens religion, Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heligas religion och den frikyrkliga religionen.

Religionsundervisningen utgör inte sådan religionsutövning som avses i Finlands grundlag. Hos religionslärarna förutsätts inte medlemskap i något religionssamfund.

I religionsundervisningen ingår som en viktig del kännedom om den egna religionen. I religionsintroduktionen ingår att man bekantar sig med formerna och sätten för religionsutövning. Att göra eleverna bekanta med böner, psalmer och religiösa förrättningar utgör en del av religionsundervisningen. Till exempel ett studiebesök där man bekantar sig med en kyrka, en moské eller en motsvarande religiös byggnad eller följer med religiösa förrättningar utan att medverka i dem är inte ett religiöst evenemang utan en del av undervisningen.

I LP 2014 ingår beskrivningar av lärokurser i följande religioner: evangelisk-luthersk tro, ortodox tro, katolsk tro, islam och judendomen.

Bedömningen

I LP 2014 sägs följande om bedömningen i religion och livsåskådningskunskap: Vitsordet eller den verbala bedömningen i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska bedömningen antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget (LP 2014, s. 56). Se närmare om bedömningen i kapitel 11 i denna handbok och i LP 2014 på webbplatsen egrunder.studieinfo.fi.

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.

LP 2014, s. 146

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (LP 2014)
- Grunderna för läroplanerna i övriga religioner, www.utbildningsstyrelsen.fi
- Anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap samt religiösa evenemang i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, www.utbildningsstyrelsen.fi

10

Traditionella fester och religiösa evenemang

I det finländska samhället stöter elever med invandrarbakgrund på helt nya traditionella fester och religiösa evenemang som firas i skolan under ett läsår. Högtiderna och festerna är intimt sammanknutna med kulturen, traditionerna och sederna i samhället. När det gäller firandet av olika slags högtider är det viktigt att också tänka på att elever som anlänt till Finland från andra kulturer bär med sig egna festtraditioner som det kan vara viktigt att uppmärksamma på ett eller annat sätt. Det kan man t.ex. göra i undervisningen i elevens eget modersmål, i svenska som andraspråk och litteratur, men också i läroämnena som historia, religion eller geografi. Möjligheten finns att också göra något konkret och gemensamt fira någon högtid eller fest som elever med invandrarbakgrund bär med sig från sina egna kulturer. Inom projektet "Det mångkulturella feståret" (www.festar-juhluvuosi.info) har man bl.a. genom att skapa en kalender hjälpt till att uppmärksamma och fira många i Finland ovanliga fester och högtider i våra skolor.

Det är viktigt att vara medveten om att flera evenemang som firas under skolutgåret kan innehålla obemärkta religiösa element. Det gäller att veta om evenemanget ska klassificeras som religionsutövning eller inte. I Utbildningsstyrelsens anvisning om "anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap samt religiösa evenemang i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen" tas följande aspekter upp beträffande traditionella fester och religiösa evenemang:

I de finländska grundskolorna, gymnasierna och yrkesläroanstalterna ordnas det många traditionella fester, t.ex. julfester, vårfester samt fester på FN-dagen och självständighetsdagen. Utbildningsanordnarna och skolorna beslutar om festerna och deras innehåll. Festerna kan också innehålla religiösa inslag. Sådana festtraditioner är en del av den finländska kulturen. En fest kan inte i den religiösa toleransens namn betraktas som en tillställning för religionsutövning på grund av att man eventuellt sjunger en enstaka psalm.

Skolans och läroanstaltens fester utgör en del av undervisningen och skolans verksamhet som eleverna ska delta i. Vid behov kan man komma överens med vårdnadshavarna om individuella arrangemang och eventuell alternativ verksamhet för en elev, ifall vårdnadshavaren inte vill att eleven ska delta i allt program som ingår i en fest.

Skolan kan ordna religiösa evenemang, som gudstjänster och religiösa morgonsamlingar, eller innefatta religiösa handlingar i skolans verksamhet, t.ex. bordsböner. Sådana evenemang och handlingar är religionsutövning.

En elev kan inte åläggas att delta i en gudstjänst, religiös morgonsamling eller annan religiös tillställning eller handling. Friheten att inte delta i ett religiöst evenemang eller en religiös handling är oberoende av medlemskapet i ett samfund. Därmed kan inte heller de som hör till ett visst religionssamfund åläggas att delta i det aktuella religionssamfundets religiösa evenemang och förrättningar. Elevens vårdnadshavare ska meddela om eleven deltar i religiösa evenemang och handlingar eller inte.

LÄS MERA:

- Anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap samt religiösa evenemang i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, www.utbildningsstyrelsen.fi

11

Bedömningen

I årskurserna 1–7 används verbal bedömning eller sifferbedömning eller en kombination av dem i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I betygen i årskurserna 8–9 används sifferbedömning. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde används verbal bedömning. I bedömningen av individualiserade lärokurser används verbal bedömning eller sifferbedömning i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. **Verbal bedömning kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever, vars modersmål är något annat än undervisningsspråket.**

LP 2014, avsnitt 6.4.2. "Bedömningen vid läsårets slut", s. 51

Bedömningen av lärandet följer hos alla elever riktlinjerna i LP 2014. Det gäller både de allmänna principerna för bedömningen och bedömningen i de enskilda läroämnena. Eftersom utgångsläget för en elev som nyligen anlänt till Finland kan vara mycket avvikande från de övriga eleverna är det särskilt viktigt att bedömningen är sporrande och rättvis också för elever med invandrarbakgrund. Bedömningen ska ständigt vara en del av lärprocessen och stödja lärandet. Man ska alltid försöka hitta bedömningssätt som främjar lärandet.

I LP 2014 tangeras bedömningen av lärandet hos elever med invandrarbakgrund i avsnitt 6.2 "Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen" där det står så här:

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje elevs språkliga bakgrund samt till att kunskapen i svenska eller finska utvecklas småningom. För att eleven trots eventuella bristande kunskaper i svenska eller finska ska kunna visa sina kunskaper och framsteg ska man i bedömningen fästa särskild uppmärksamhet vid att använda mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till elevens situation.

LP 2014, s. 48

Vid bedömningen i olika läroämnena ska man beakta elevens bakgrund och den kunskap i svenska som håller på att utvecklas. Eleven bör ha möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt trots brister i kunskaperna i svenska. Nyckelorden är: mångsidiga och flexibla metoder. Som exempel kan nämnas provuppgifter som översatts till elevens modersmål, möjlighet att svara på sitt modersmål, språkligt förenklade prov, tillåtelse att använda ordbok, källmaterial och läro-medel som stöd i provsituationer, muntliga prov, förlängd provtid, portfolio-bedömning och godkännande av andra ersättande arbeten.

En bra bedömning beaktar elevernas förutsättningar och ger vägledning för inlärningsprocessen, och den kräver flexibla och mångsidiga metoder. Skriftliga essäsvår i prov, referat och undersökningar är inte möjliga om elevens ordförråd i svenska är begränsat eller om elevens bristfälliga kännedom om de språkliga strukturerna stör skrivandet. Därför är det nödvändigt att försöka hitta andra sätt på vilka eleven kan visa sina kunskaper.

Sifferbedömning är orimlig när eleven inte ännu kan visa sina kunskaper språkligt. Bedömningen av en elev med invandrarbakgrund kan vara verbal under hela den grundläggande utbildningen med undantag av slutbedömningen. Samtidigt är det viktigt att den verbala bedömningen är så tydlig som möjligt. Det kan hända att eleven och elevens föräldrar inte förstår svenska så bra och kan missuppfatta ord och uttryck som vi tar för givna. Exempelvis kan uttryck av typen *goda* eller *svaga* ibland vilseleda vårdnadshavaren. Ett bra bedömningssätt är att berätta vad eleven har lärt sig och vad eleven har kvar att lära sig.

Även slutbedömningen av elever med invandrarbakgrund ska vara realistisk och jämförbar och baseras på kriterierna i slutbedömningen. Slutbedömningskriterierna i grunderna för läroplanen gäller alla elever. Bedömningen ska till sin natur vara vägledande och motiverande samt stödja elevens färdigheter att själv bedöma sitt lärande. Före slutskedet görs bedömningen i förhållande till elevens förutsättningar, förkunskaper och färdigheter. Bedömningen ska alltid relatera till målen, föremålen för bedömning och kunskapskraven i de enskilda läroämnena i grunderna för läroplanen.

LÄS MERA:

- Avsnitten om de enskilda läroämnena i LP 2014
- Se också separat stödmaterial med anknytning till bedömningen i de olika läroämnena och lärokurserna på webbplatsen egrunder.studieinfo.fi

12

Stöd och handledning

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår.

Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska stödundervisning ges elever som tillfälligt blivit efter i studierna eller av annan anledning behöver särskilt stöd. Elever med invandrarbakgrund kan ges stödundervisning antingen på svenska eller på sitt eget modersmål.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt att under hela den grundläggande utbildningen vid sidan av läroplansenlig undervisning få handledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. Bristfälliga kunskaper i svenska får dock aldrig vara orsak till ett beslut om särskilt stöd. Det kan emellertid vara svårt att skilja språksvårigheter från egentliga inlärningsvårigheter, bl.a. för att de tester som används oftast baserar sig på språkliga

uppgifter. När man försöker kartlägga eventuella inlärningsvårigheter kan det därför vara viktigt att samarbeta med t.ex. elevens lärare i det egna modersmålet.

En elev kan behöva tillfälligt eller långvarigt stöd i studierna och skolgången. Behovet av stöd kan variera i omfattning och form. Eleven kan behöva mindre eller mera eller flera olika former av stöd samtidigt. Skolan ska stödja eleven med olika former av stöd beroende av svårigheternas slag och omfattning. Stödformerna är till exempel stödundervisning, specialundervisning på deltid, elevvårdstjänster, biträdestjänster o.s.v.

Många faktorer som förorsakar inlärningsvårigheter för eleven kan iakttas redan i dagvården eller förskolan före inledandet av skolgången. Svårigheter i anslutning till lärandet eller skolgången kan uppkomma även under tiden för den grundläggande utbildningen. Ju tidigare eleven kan få stöd, desto bättre kan man undvika att svårigheterna blir mer omfattande och komplicerade. Det är också viktigt att trygga en oavbruten kontinuitet i stödet då barnet övergår från dagvård till förskoleundervisning, från förskoleundervisning till grundläggande utbildning och från grundläggande utbildning till andra stadiet. Eller: från den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen till den grundläggande utbildningen.

För att i tidigt skede upptäcka ett behov av stöd ska elevens situation följas upp och stödet inledas genast då ett behov uppkommer. Det stöd som eleven får ska vara flexibelt, planerat på lång sikt och föränderligt i enlighet med behovet. Formerna av stöd ska användas enskilt eller tillsammans för att komplettera varandra. Stödet ska ges så länge och på den nivå som det behövs. Eleven kan få stöd på tre nivåer: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. På alla nivåer av stöd kan alla former av stöd tillämpas, utom specialundervisning som ges i enlighet med ett beslut om särskilt stöd.

Det **allmänna stöd** som ska ges varje elev är en del av all fostran och undervisning. Dess uppgift är att stödja eleven att uppnå målen för undervisningen. Detta förutsätter att läraren utvärderar elevens utveckling och behov av stöd, samt planerar verksamheten och den respons som eleven ska få i enlighet med utvärderingen. Till grund för detta ligger utnyttjandet av resursen som hela undervisningsgruppen utgör och interaktionen mellan eleverna. Om behovet av stöd tilltar ska eleven få intensifierat stöd.

Det intensifierade stödet är ett mera kontinuerligt, omfattande och individuellt stöd för elevens lärande och skolgång. Eleven kan då behöva flera former av stöd. Behovet av det intensifierade stödet bygger på en gemensam bedömning av lärarna och elevens vårdnadshavare i samarbete med elevvårdspersonalen. Utgående från en pedagogisk bedömning behandlas inledandet av det intensifierade stödet i elevvårdsarbetet. Det intensifierade stödet ges eleven i enlighet med en plan för lärande. Samarbete och planenlighet är en förutsättning för genomförandet av det intensifierade stödet.

Om det intensifierade stödet inte utgör ett tillräckligt stöd för eleven att prestera i skolgången ska ett förvaltningsbeslut om **särskilt stöd** fattas för hen. En individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas ska göras upp för eleven. Ur planen ska framgå hur undervisningen och det övriga stödet enligt beslutet om särskilt stöd ska ordnas för eleven. Utöver specialundervisning kan eleven behöva till exempel omfattande elevvårdsstöd, habilitering eller annat individuellt stöd. Betydelsen av vårdnadshavarens stöd, ett yrkesövergripande samarbete och individuell handledning betonas.

Syftet med handledningen och stödet som ska ges är att stödja elevens lärande och sunda tillväxt och utveckling så att fullgörandet av den grundläggande utbildningens lärokurs är möjlig för eleven.

För elever med invandrarbakgrund kan det vara ändamålsenligt att göra upp en individuell studieplan för elevens lärande. Denna plan ska till lämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp inom intensifierat stöd och som beskrivs i underkapitel 7.3.2. i LP 2014:

Underkapitel 7.3.2 i LP 2014

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande. Planen för elevens lärande är en skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar samarbetet mellan lärarna och med hemmet. Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Elevens andel i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för elevens lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Planen ska dessutom alltid justeras om det sker förändringar i elevens situation, så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbets-sätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnena
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i års-kurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

Handledning

Handledningen är från första början oerhört viktig för elever med invandrarbakgrund. Den ska finnas tillgänglig under hela skoltiden och ska ge eleverna de grundläggande kunskaper och färdigheter som behövs när de väljer och fattar beslut om utbildning, arbete och framtid. I grunderna för läroplanen fastslås att skolans handledningsverksamhet är en uppgift som ska skötas av alla lärare, inte bara av elevhandledaren. Det är varje lärares uppgift att erbjuda eleverna stöd i frågor som gäller elevernas dagliga skolgång och studier. Elevhandledarens uppgift i sin tur är att handleda ungdomarna när de planerar sina fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen.

Handledningen kan förebygga problem relaterade till studierna. Den utgör sålunda en väsentlig del av skolans förebyggande arbete mot marginalisering och spelar en alldeles särskild roll i integreringsarbetet när det gäller elever med invandrarbakgrund. Handledningen är särskilt viktig i början av studierna, när eleven kommer till en ny inlärningsmiljö och inlärningssamfund och ska anpassa sig till nya arbetssätt. När mer krävande problem som rör handledning och studier ska lösas behövs ofta fler än en persons expertis. En ändamålsenlig handledning förutsätter ofta att aktörer utanför skolan tas med i samarbetet.

Principerna för organiseringen av handledningen ska fastställas separat i skolans läroplan. Både skolans interna samarbete och samarbetet med utomstående aktörer ska tas upp i läroplanen. Handledningen består av olika åtgärder genom vilka man stöder elevernas studieförmåga och självkännet och utvecklingen av deras förmåga att fatta beslut. Målet är att eleverna lär sig att identifiera och bedöma sitt eget lärande, sina styrkor och problemområden i fråga om skolgången och studierna samt att söka lösningar i val- och problemsituationer.

Med hjälp av handledningen får eleverna den information om olika utbildningsalternativ och om arbets- och näringslivet som de behöver vid planering av sin karriär, och dessutom lär de sig också att på egen hand använda elektroniska informationskällor och ansökningsguider. Eleverna och deras föräldrar ska känna till var och hur handledning, information och rådgivning ges i frågor som gäller studier, karriär och yrkesval.

LÄS MERA:

- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (LP 2014)
- LP 2014, kapitel 7 "Stöd för lärande och skolgång"
- Lag om grundläggande utbildning (642/2010) 30 § 1 mom.

13

Mångkulturell handledning

Med mångkulturell handledning avses vanligen psykosocialt och annat stöd som hjälper studerande med en annan språklig och kulturell bakgrund att integreras i den nya miljön. Läroanstaltens mångkulturella handledning är en helhet bestående av olika aktiviteter och arrangemang som syftar till att främja elevernas anpassning till den nya sociala, kulturella och pedagogiska miljön.¹

Med mångkulturell handledning i skolan avses åtgärder som stöder elevernas integrering i skolan och utvecklingen av de färdigheter som behövs i studierna. Genom mångkulturell handledning är det möjligt att medvetet öka det mångkulturella tänkandet och sörja för att elever med invandrarbakgrund beaktas i läroanstaltens rutiner. Målet är att dessa elevers särskilda behov beaktas i tillräcklig mån i handledning, undervisning och undervisningsarrangemang. Den i skolan rådande majoritetskulturen och elevens kultur kan skilja sig i fråga om t.ex. värderingar, övertygelser, vad som betraktas som sanning, färdigheter som värdesätts, traditioner, språk och handlingssätt.

Handledningen berör såväl skolans personal som utomstående aktörer. De specialfrågor som kommer upp i handledningen av elever med invandrarbakgrund kräver samarbete. Man kan samarbeta med till exempel andra läroanstalter, social- och hälsovården, arbets- och näringsväsendet, invandrarnas egna organisationer och de stödtjänster som riktar sig till invandrare. Erfarenheterna av samarbete mellan språk- och kulturgruppernas modersmåls lärare och skolans övriga lärare samt mellan dem som arbetar inom elevvården och handledningen har varit goda.

För att man ska kunna stödja eleverna i studierna krävs ett fungerande samarbete som bygger på ömsesidig respekt. Vårdnadshavarna bör få tillräckligt med information om skolans rutiner, om de olika formerna av stöd som skolan kan ge och om elevvården. Förutom eleven själv är det elevens vårdnadshavare som kan ge den bästa informationen om elevens skolbakgrund, skolsystemet i ursprungslandet och praxis i fråga om fostran och utbildning samt den egna kulturen. Om man får utförlig information om elevens bakgrund är det lättare att lära känna eleven. Det underlättar bl.a. utarbetandet av elevens studieplan. Det är viktigt att föräldrarna är involverade ända från början och även i slutskedet när det gäller funderingar kring fortsatta studier.

Det är viktigt att beakta att elevernas familjer kan ha mycket varierande kunskap om det finländska utbildningssystemet, kompetenskraven inom olika yrken, utbildningsområdena, examina, de studiesociala förmånerna och de genomsnittliga studietiderna, och därför bör det ges tillräckligt med tid för diskussioner om stu-

1 Detta avsnitt om mångkulturell handledning baserar sig på ett finskspråkigt informationsmaterial som Utbildningsstyrelsens gett ut under namnet *Monikulttuurinen ohjaus* (2011).

dierna. Det kan också vara bra att ta reda på hur ursprungslandets utbildnings-system är uppbyggt, för då är det lättare att förklara de viktigaste skillnaderna och likheterna mellan det finländska systemet och systemet i ursprungslandet.

Handledning och samarbete

Att flytta till ett annat land är en stor livsförändring för en ung människa och hennes familj. I bakgrunden till flytten kan det ibland också finnas traumatiska och psykiskt uppskakande upplevelser. Därför är det viktigt att i ett tidigt skede, tillräckligt mångsidigt, ta reda på i vilken livssituation den unga personen befinner sig och även vilka behov eleven har av stöd från aktörer utanför skolan, såsom psykiskt och fysiskt och socialt stöd. Handledningen i anknytning till studierna är hela tiden en viktig länk till vardagen. Den är en länk till elevens skolgång och en av de viktigaste kontaktytorna till elevens sociala livsmiljö.

På en del orter finns kulturtolkar som är språkkunniga och kan kommunicera på elevernas egna modersmål. Representanter för invandrarorganisationer samarbete ofta med skolor. Kulturtolkarna eller -mentorerna kan fungera som stöd för eleverna men också för lärarna.

Det kräver en hel del av eleverna att omvandla det som de lär sig på svenska till sitt eget modersmål. De kanske inte kan ta till sig lärostoffet i skolan och kan vara rädda för att be om ytterligare förklaringar. De kan ha svårt att förstå lärostoffet, och eventuellt saknas det i elevernas modersmål ord med vilka föräldrarna skulle kunna hjälpa dem. Skolan kan då erbjuda hjälp med läxor och andra stödåtgärder, självständigt eller i samarbete med invandrarorganisationer och andra aktörer.

När man handleder elever med ett annat modersmål är det viktigt att bli förstådd. Ömsesidig förståelse är av stor betydelse när eleverna informeras om skolans rutiner och i kontakten mellan hemmet och skolan. Vid utarbetandet av studieplaner och integrationsplaner är det särskilt viktigt att se till att handledaren, eleverna och elevernas föräldrar vid behov har tillgång till tolk. Kom ihåg att reservera tillräckligt med tid för den personliga handledningen.

I en del kommuner finns det s.k. områdeskoordinatorer som kan stöda invandrabarnens skolgång.

Områdeskoordinatorerna ansvarar för att behoven av stöd hos invandrabarn och -ungdomar samt elever som hör till andra språkliga och kulturella grupper beaktas redan i förskoleundervisningen. Tillsammans med det egna områdets rektorer och undervisningspersonal ger områdeskoordinatorerna ända från småbarnsfostran och förskoleundervisningen invandrabarnen och deras föräldrar stöd i valet av stödåtgärder som gäller skolan och lärandet.

Koordinatorerna samarbetar också med områdeskoordinatorerna inom specialundervisningen och med den elevvårdsarbetsgrupp som arbetar i området. Koordinatorerna är medlemmar i ett team som ansvarar för utvecklingen av undervisningen av grupper med en annan språklig och kulturell bakgrund. I integreringsfrågor samarbetar de dessutom med representanter för social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Till områdeskoordinatorns uppgifter hör att:

- planera skolalternativ för barn som ska börja skolan eller flytta från den förberedande undervisningen till den grundläggande utbildningen
- ge råd per e-post och telefon till bl.a. vårdnadshavare, myndigheter, skolornas personal
- delta i evenemang för föräldrar
- ordna skolplatser för invandrarelever och planera åtgärder som stöder lärandet
- ge skolorna råd och vägledning i planeringen av stödet till invandrareleverna i deras lärande
- informera i övergångsstadierna om elevens framsteg, styrkor i fråga om lärandet och behov av stödåtgärder
- sörja för situationen i fråga om elevplatserna i den förberedande undervisningen inom sitt ansvarsområde.

Källa: Monikulttuurinen ohjaus (2011), Informaatioaineistot 2011:17, Utbildningsstyrelsen

Information och diskussion

Individuell handledning är ett sätt att se till att eleverna och deras föräldrar får en klar och realistisk helhetsbild av studierna i grundskolan, av de utbildningsval som görs inom den grundläggande utbildningen och av valens inverkan på de fortsatta studierna. Det är också viktigt att de undervisningsarrangemang som erbjuds för att stödja elever med ett annat modersmål och de olika stödformerna diskuteras gemensamt. Det har kanske inte funnits likadana åtgärder för att stödja studierna i elevens ursprungsland, varför det finns risk för att föräldrarna förhåller sig negativt till stödarrangemang, om de inte genom diskussioner och informationsmaterial får förståelse för hur viktigt stödet är och vad det går ut på.

Elever med invandrabakgrund och deras föräldrar behöver ofta också tydlig allmän information om det finländska utbildningssystemet och arbetslivet samt om behörighetskraven för olika yrken. Utöver broschyrer på lättläst språk och på olika språk kan informationsmöten och föräldramöten ordnas för föräldrarna så att de får möjlighet att i lugn och ro diskutera och sätta sig in i dessa frågor.

Handledningen ska hjälpa eleverna med invandrabakgrund att anpassa sig till den nya skolmiljön. Ju äldre den nya eleven är, desto mer hjälp med att komma in i skolgemenskapen behövs. Den sociala integrationen kan främjas exempelvis genom verksamhet med stödelever och faddrar samt med kamratstöd från elever som också har en annan språklig och kulturell bakgrund. Om dessa ungdomar hittar vänner i skolan och upplever sig vara en del av skolgemenskapen känns studierna mer meningsfulla, och dessutom klarar de studierna bättre. Elevhandledningen stöder också integrationen och anpassningen till det dagliga livet och det finländska samhället.

LÄS MERA:

- Monikulttuurinen ohjaus (2011), Informaatioaineistot 2011: 17, Utbildningsstyrelsen

14

Samarbete mellan hemmet och skolan

Det stöd och den vägledning som föräldrarna ger är av stor betydelse för barnens och ungdomarnas utveckling och skolgång. Invandring och integration är förenade med många utmaningar och riskfaktorer som påverkar välbefinnandet och en lyckad integration i samhället. Brister i språkkunskapen eller bristfällig kunskap om samhället och dess institutioner kan t.ex. göra det svårt att fortsätta studera och arbeta efter den grundläggande utbildningen.

Den grundläggande utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen. Samarbetet mellan hemmet och skolan utgör grund för en framgångsrik utbildningsväg. Samarbetet börjar inom småbarnspedagogiken och fortsätter via förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen till gymnasiet och yrkesutbildningen. Övergången från den förberedande undervisningen till den grundläggande utbildningen är mycket viktig. Ett fungerande samarbete mellan hem och skola stöder barnets tillväxt och inverkar på både skolprestationerna och trivseln.

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Vårdnadshavarna har det primära ansvaret för fostran av sitt barn och för att eleven fullgör sin läroplikt. Skolan stöder hemmets fostringsuppgift och ska fostra och undervisa eleven som medlem av skolgemenskapen. Målet är att främja barnets och den ungas förutsättningar för inläring och att främja tryggheten och välbefinnandet i skolan. I samarbetet mellan hemmet och skolan beaktas att familjerna är olika och har individuella behov. Familjerna har olika språklig och kulturell bakgrund och kan ha mycket varierande erfarenheter av skolsystem i olika länder.

Samarbetet mellan hem och skola är en långsiktig verksamhet. Vårdnadshavarna ska informeras om det finländska utbildningssystemet, skolans verksamhetskultur, läroplanen, bedömningen, elevvården och undervisningsmetoderna. Många invandrarföräldrar önskar information, vägledning och stöd i det för dem nya finländska samhället och den nya kulturen. Här har skolan en viktig uppgift: via samarbetet mellan hem och skola kan skolan stödja föräldrar som kommit från andra länder så att dessa i den nya miljön kan klara av sin uppgift som ansvarsfulla föräldrar och stödja barnens utveckling och skolgång. Dialogen mellan hemmet och skolan borde löpa i båda riktningarna. Det är viktigt att också föräldrarnas erfarenheter och kunskaper beaktas i olika skeden då eleven möter ett nytt språk och en ny kultur.

Föräldramöten på olika språk

Utöver vanliga föräldramöten kan det vara bra att ordna föräldramöten separat för olika språkgrupper. På dessa möten kan man informera föräldrarna om bland annat det finländska utbildningssystemet, valet av läroämnen under den grundläggande utbildningen, inträdeskraven för fortsatta studier, olika utbildningsvägar, studiesociala frågor och kraven på utbildning i olika yrken.

Det kan vara en utmaning att nå målgruppen, men dessa föräldramöten har upplevts vara en lyckad handlednings- och informationsmetod. På föräldramötena kan man också behandla attityder, fördomar, tidigare erfarenheter, önskemål och rädslor.

Ämnen som kan diskuteras med föräldrarna:

- Diskutera vilka roller föräldrarna har i ursprungslandet. Ser föräldrarna skillnader i rollerna jämfört med Finland? Ställ frågor om skolkulturen i ursprungslandet och om hur föräldrarna uppfattar att den finländska skolkulturen skiljer sig från den.
- Presentera skolans personal och deras arbetsbeskrivning för föräldrarna. Låt eleven och familjen bekanta sig med skolmaten och rutinerna relaterade till den.
- Informera om läxor och eventuella behov av stöd. Ta tillsammans reda på vilka möjligheter det finns att få läxhjälp och en lugn plats och tid för läxläsningen. Introducera föräldrarna i skolans allmänna, intensifierade och särskilda stöd.
- Informera föräldrarna om vad som avses med stöd för lärande och skolgång och handledning och andra former av stöd som alla elever har rätt till.
- Låt föräldrarna bekanta sig med bedömningspraxis och bedömningsprinciperna i de finländska skolorna.
- Presentera skolans eventuella tolktjänster för föräldrarna.
- Diskutera betydelsen av att barnets modersmål utvecklas och hur föräldrarna kan stödja utvecklingen. Berätta för familjen om undervisningsarrangemangen i undervisningen i svenska som andraspråk, i barnets modersmål och i religion.
- Informera föräldrarna om särskilda program eller planer som skolan följer, t.ex. skolans antimobbingsprogram eller jämställdhetsplan.

Källa: Monikulttuurinen kodin ja koulun yhteistyö (2010), Informaatioaineistot 2010: 17, Utbildningsstyrelsen

Familjen behöver också stöd

I familjer med invandrarbakgrund integreras barnen ofta snabbare i det finländska samhället och de tillägnar sig det nya språket snabbare än föräldrarna. Barnen påverkas av den nya kulturen och språket via daghemmet, förskolan och skolan, medan det för föräldrarna kan vara en långsammare process att lära sig språket och kulturen och att bilda egna sociala nätverk. Flytten till ett nytt land påverkar i allmänhet förhållandet mellan föräldrarna och barnen, vilket i sin tur kan påverka barnens sociala utveckling och studieresultat.

Skillnaderna mellan kulturen i ursprungslandet och den finländska kulturen kan leda till konflikter i hemmet. Föräldrarna kan också känna att de förlorar sina barn till den finländska kulturen. Om barnen tvingas vara tolkar för sina föräldrar och sköta familjens ärenden med myndigheterna, blir rollerna inom

Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

LP 2014, s. 13

familjen ombytta. Föräldrarna kan då känna att de har förlorat sin föräldraauktoritet. Barnen i sin tur kan förlora en del av den bekymmerslöshet som hör till barndomen, om de tvingas ta ansvar för vuxnas ärenden. Å andra sidan kan den flerspråkiga livsmiljön stärka barnens språkkunskaper, inlärnigen av nya språk och interaktionsförmågan. Skolan har en viktig roll i invandrarfamiljens liv, eftersom skolan kan förmedla information om den finländska utbildningskulturen och till exempel om barnens och ungdom-

marnas möjligheter i framtiden. Skolans uppgift är att stödja föräldraskapet i den nya miljön och att tillsammans med föräldrarna hitta lösningar på frågor och utmaningar som kan uppkomma i barnets skolgång. Utöver att ge barnen undervisning i deras modersmål är det bra att uppmuntra barnen att delta i skolans eftermiddags- och klubbverksamhet. Då blir skolan också mer lättillgänglig för barnets föräldrar. Skolan fungerar som port till samhället.

Barnets rättigheter

Finlands grundlag och FN:s konvention om barnets rättigheter säkrar barnens rätt till inflytande och rätt att bli hörda i frågor som rör dem själva. I vissa kulturer har barnet inte samma möjlighet att bestämma till exempel sitt framtida yrke.

Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Även barnets fysiska integritet är en i lagen föreskriven rättighet. I skolarbetet bör hänsyn tas till att det finns elever med olika förutsättningar. Även den kulturella bakgrunden bör beaktas.

Kommunikation och dialog

Grunden för ett lyckat samarbete mellan hemmet och skolan är en klar och fungerande kommunikationskultur som bygger på dialog, ömsesidig respekt, förtroende och öppenhet. Det är bra att för föräldrarna förklara varför samarbete och utbyte av information behövs. Kommunikationen underlättas till exempel genom att använda kontakthäfte, telefon, internet, sms och träffar. Rätt kommunikationskanal har valts när ett meddelande når föräldrarna och föräldrarna förstår det. Vissa föräldrar har dock inga regelbundna kontakter med skolans personal, och de kan ha stora svårigheter att hålla sig à jour med barnets skolgång. Brister i språkunskaperna kan också inverka på hur ofta föräldrarna tar kontakt och hur väl kommunikationen löper. God kommunikation motiverar att delta i föräldramöten, i möten med lärarna och i grupper med personer i samma situation.

I synnerhet familjer som är i ett tidigt stadium av integrationen kan lätt känna sig utanför i frågor som gäller barnets skolgång. Föräldramötena kan för många invandrade föräldrar vara utmanande situationer, även om skolan har ordnat med tolkning. Det finns mycket att fråga och många som ställer frågor, och tiden är knapp. Föräldramötena kanske genomförs på majoritetens villkor, det vill säga deltagarna förutsätts ha en viss kunskap om det finländska skolsystemet och tillräckliga kunskaper i svenska. Personlig interaktion med invandrarfamiljernas föräldrar är således viktig, särskilt om dessa är i ett tidigt stadium av integrationen.

Om eleven har möjlighet att i skolan få undervisning i det egna modersmålet, behöver föräldrarna få veta detta och bli informerad om att det lönar sig att utnyttja denna möjlighet. Även föräldrarna har ett stort ansvar i att stödja utvecklingen av modersmålet. Föräldrarna ska gärna läsa för sina barn och uppmuntra dem att läsa böcker på sitt modersmål. Föräldrarna ska diskutera med barnen om olika frågor på sitt modersmål och använda ett rikt och varierande ordförråd.

Bedömningen väcker ibland frågor bland föräldrar till barn med invandrarbakgrund. Berätta för föräldrarna att syftet med bedömningen av elevernas kunskaper under den grundläggande utbildningen är att ge eleverna mångsidig återkoppling på lärandet och att vägleda och uppmuntra dem i deras studier. Informera också om att det inte bara är elevernas inlärningsresultat som bedöms utan också utvecklingen av deras förmåga att studera och arbeta, dvs hela inlärningsprocessen. Bedömningen grundar sig på en bred kompetens. Det är således inte bara resultaten i proven som är viktiga utan också elevernas arbete under lektionerna och i olika projekt- och hemuppgifter.

Tänk på följande när du informerar:

- Det talas kanske flera olika språk i familjen. Ta reda på vilka språk som talas i hemmet. Ta också reda på vilket språk föräldrarna föredrar att kommunicera på, till exempel när tolk behövs.
- Personlig kontakt är ofta effektivare än skriftlig information. Särskilt i fråga om kulturer där man föredrar muntlig framför skriftlig interaktion kan det vara bra att ringa föräldern utöver att skicka skriftlig information. Om det i skolan finns personal som talar föräldrarnas modersmål, exempelvis en lärare som ger undervisning i elevens eget modersmål, kan denna vara till stor hjälp när man vill nå föräldrarna.
- Kom överens med föräldrarna vilka kommunikationskanaler som ska användas. Använd elektronisk kommunikation endast om du är säker på att föräldrarna har tillgång till dator. Om föräldrarna är ovana datoranvändare leder det till att eleven själv får ansvar för skolans kommunikation med elektroniska verktyg.
- Kontakt och förtroende kan skapas genom aktiviteter. Föräldrarna lär känna skolan och dess personal på ett konkret sätt till exempel med hjälp av familjedagar eller utflykter. Temadagar kan också vara ett bra sätt att presentera skolan för föräldrarna, när man vill använda annat än muntlig information. Man kan också be föräldrarna delta i elevernas läxklubb, där de med läraren kan gå igenom vad som är viktigt i läxläsningen och hur föräldern kan stödja barnet i den.

Källa: Monikulttuurinen kodin ja koulun yhteistyö (2010), Informaatioaineistot 2010: 17, Utbildningsstyrelsen

LÄS MERA:

- Monikulttuurinen kodin ja koulun yhteistyö (2010), Informaatioaineistot 2010: 17, Utbildningsstyrelsen
- Monikulttuurinen ohjaus (2011), Informaatioaineistot 2011: 17, Utbildningsstyrelsen
- Maahanmuuttaja opetusryhmässäni (2011), Informaatioaineistot 2011: 70, Utbildningsstyrelsen

NUDLAR OCH PANNKAKA

Svenska som andraspråk

Nudlar och pannkaka är en kombinerad läse- och övningsbok i svenska som andraspråk. Den är avsedd för elever i årskurs 3-6.

I boken följer vi med några elever som kommer från olika länder och samlas i en klass i en finlandssvensk skola. Boken behandlar kulturella möten i vardagen. Den tar också upp finlandssvensk kultur och finländsk geografi. Tanken är att läromedlet också ska stöda eleven i andra skolämnen.

Bokens övningar är mångsidiga och kompletteras med ett digert webbmaterial (på kommande!).

Dessutom görs en lärarhandledning med bakgrund, tips och idéer samt funktionella övningar till varje kapitel.

Beställningar:

www.oph.fi/svenska/bokhandel
tilaukset@kirjakeskus.fi
telefon 020 166 2222

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Tryckt
ISBN 978-952-13-6182-1
ISSN 1798-906X

Online
ISBN 978-952-13-6183-8
ISSN 1798-9078

Vad ska man ta hänsyn till då man planerar undervisning och handledning för elever med invandrarbakgrund? För vem är lärokursen svenska som andraspråk och litteratur tänkt? Sifferbedömning eller verbal bedömning – vad är rätt? Har elever med invandrarbakgrund rätt till stödundervisning? Ska vitsord som ges av något religiöst samfund antecknas i betyget?

Svaren på dessa och många andra frågor hittar du i denna handbok. Boken är sammanställd för alla dem som arbetar med elever med invandrarbakgrund inom den grundläggande utbildningen eller den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen. I handboken ingår förutom information ur läroplansgrunderna också en rad konkreta modeller och tips.

Handboken baserar sig på *Grunderna för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015* och *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Båda läroplansgrunderna tas i bruk fr.o.m. 1.8.2016.